

#10 vintern-våren 2011-2012

ISSN 1654-6660

ICKE-KOMMERSELL SKRIFT OM (GATU-)KULTUR, SOCIAL EKONOMI OCH LIVET SJÄLVT

MAGASIN NIC.

Allt är på riktigt

Vad är samhälls- entreprenörskap?

Tankar utanför boxen. Idéer som smittar.
Människor som går sin egen väg. Kollektivism
möter individualism. Innovationer! Samhälls-
nytta eller affärsnytta? Begrepp i tiden.
NIC tar **Samhällsentreprenören** vid hornen!

Edited by NIC and Friends.

UTGIVARE

Håkan Larsson Publik entreprenör och en av två rektorer på Glokala folkhögskolan. hakan@glokala.se

REDAKTION

August Nilsson, redaktör
Koordinerar distanskursen Samhälls-entreprenör på Glokala folkhögskolan. Engagerad för en hållbar ekonomi, medlem i Ronnebygatans Ekolivs i Malmö. august@glokala.se

Henrik Eklundh Paglert, layout & redigering
Journalist, grafisk formgivare och förläggare samt en av grundarna till Magasin NIC. info@eklundhpaglert.se

Liv Zetterling NIC:s projektledare, och formansvarig för CFUK Gallery. Brinner för urbankonst och hållbarhets- och återvinningsfrågor. liv@glokala.se

ÖVRIGA MEDARBETARE

Hannah Ohm, text
Fredrik Björk, text
Frida Olofsson, text
Elin Dagerbo, text och foto
Tobias Franzén, text och foto
Göte Rudvall, text
Karin Olsson, text
Jenny Ljunggren, foto

PRENUMERATION

2 nr/150 kr.
Mejla stefan@sofielund.org

TRYCK

Holmbergs AB

ISSN

1654-6660

ADRESS

Magasin NIC
Rolfsgatan 16, 214 34 Malmö

NIC ansvarar bara för beställt material. Vi vill gärna att ni hör av er med tips, kritik och beröm, och vi har ingenting emot att ni citerar oss.

REDAKTIONELL IDÉ

NIC är en icke-kommersiell skrift som vill uppmärksamma det som varit, det som nyss blivit och det som ska komma. Urbankultur och alla former av hållbarhetsfrågor ligger oss varmt om hjärtat. I en värld då mediet blivit synonymt med budskapet har innehållet hamnat i skymundan. Vi vill ta fram det i ljuset igen. Vi ska vara en motvikt till snuttifiering och vi uppmuntrar slow-reading, eftertanke och handling. Vi gillar det som händer här och nu, men vi tror inte att vår tids tankar och idéer nödvändigtvis är viktigare än tidigare generationers. Vi söker ett sammelsurium av högt och lågt, nära och fjärran – och vi menar att det är folkbildning i ny kostym.

NIC #10 ges ut som en del av ett projekt inom flexibelt lärande, med stöd från Folkbildningsrådet.

INGÅNG

Vems är ansvaret för att möta utmaningarna och ta vara på möjligheterna i samhällsutvecklingen?

2011 har varit ett år då vi har ifrågasatt institutioner, och på flera platser omkullkastat auktoriteter med krav om demokrati och riktigt inflytande. Självaste Time Magazine utnämnde "The Protester" till årets person. Men bortom protesterna och motståndet finns också nästa steg – att tillsammans organisera initiativ för att visionerna om demokrati ska bli verklighet i en vardag. Här har vi som medborgare en helt avgörande roll, och centralt är möjligheterna att pröva våra idéer.

I det här numret sätter vi fokus på samhälls-entreprenörskap, människors idéer och initiativkraft. Begreppet entreprenörskap reagerar många på. Det danska ordet, *iverksätter*, är tydligare i vad det handlar om – att ta initiativ och sätta något i verket. Det kan handla om att etablera en vinstdrivande verksamhet, men det kan lika gärna handla om att vara en aktiv medborgare, att skapa projekt eller verksamheter som har sociala, ekologiska eller kulturella mål. De initiativ vi intresserar oss för när vi pratar om samhälls-entreprenörskap drivs inte av att skapa ekonomisk vinst utan handlar om att bidra med viktiga värden till samhället, att utveckla välfärden, att skapa samhällsförändring.

Bakgrunden till det här numrets tema är flera års samarbete mellan Folkuniversitetet i Malmö, Glokala Folkhögskolan, institutionen för Urbana studier vid Malmö högskola och Linné-universitetet. Det handlar om en kunskapsresa som bland annat har lett fram till etablerandet av Centrum för Publikt Entreprenörskap, som sedan två år stöttar samhälls-entreprenörer i Skåne. Vi ser att det behövs många fler plattformar där medborgares initiativkraft kan växa, och hoppas att läsningen inspirerar i den riktningen!

/August Nilsson, redaktör NIC #10

The Parquet. En prisbelönt gummiparkett tillverkad av gamla bildäck. Bara i Sverige lämnas 4 miljoner bildäck som avfall varje år. Bakom idé och form står Apokalyps Labotek – industridesigners och samhälls-entreprenörer.
FOTO JOHAN OCH DANIEL FOTOGRAFER / APOKALYPS

NEVER DOUBT

THAT A SMALL GROUP OF
THOUGHTFUL, COMMITTED

CITIZENS

CAN CHANGE THE WORLD.

INDEED, IT'S THE ONLY

THING THAT EVER HAS.

WE ARE HERE. WE ARE GROWING.

OCCUPY TOGETHER

TO FIND EVENTS IN YOUR AREA VISIT WWW.OCCUPYTOGETHER.ORG

6–10 NIC-essän

Hannah Ohm om samhällsentreprenörskapets svårfångade natur.

12–13 NIC-mannekänger

Hur engagerar Du dig?

14–17 Reportage #1: Sätra Brunn

Lokala entreprenörer hindrade avslappnande kulturskatt från att försvinna.

18–21 Reportage #2: Klädoteket

NIC besökte '-teket' där man istället för böcker lånar kläder.

22–28 Reportage #3: Centrum för Publikt Entreprenörskap (CPE)

Katalysator för samhällsutvecklande idéer ser behov att växa. Intervju med initiativtagaren Ingemar Holm samt möte med samhällsentreprenören Nils Phillips – från morgon till kväll.

30–31 Intervju #1: Camino Magasin

NIC träffade Caroline Petersson som tillsammans med tre vänner startade en tidning utifrån ett hållbart intresse.

32–33 NIC-mannekänger

Hur engagerar Du dig?

34–36 Reportage #4: Apokalyps Labotek

Med det förbrukade som utgångspunkt har Jenny Nordberg och Petra Lilja en ny typ av industriimperium i sikte.

37–39 Hemma hos #1:

Sophy Elevall och Magnus Åkerlind letar verktygen för att väcka medvetenhet hos många.

40–41 Hej världen!

Vad händer inom fältet samhällsentreprenörskap ute i vida världen?

44–45 Krönika #1:

Tobias Franzén reflekterar över konsten som samhällsförändrande kraft.

46–47 Foto, gatukonst eller kort och gott konst?

NIC förhandsvisar ur fotografen Jesper Blomqvists nästa projekt: *Utan titel*.

48–51 Möte med: forskaren Fredrik Björk

Vilken roll spelar forskning och nya utbildningar för framväxten av den nya tidens entreprenörskap?

52 Krönika #2:

Björn Bjerke om vad som skiljer affärsentreprenören från samhälls-diton?

53 På gång!

NIC tipsar om evenemang, länkar och informationsflöden i samhällsentreprenörskapets tecken.

66–54 NIC Gallery

Muralmåleri i fokus med inspiration från San Francisco till Förorten i Centrums arbete i Stockholm.

Ungt, ideellt och hajpat – men vad mer?

Företagsamhet, men inte bara på det där traditionella, uppstyrdade sättet utan på ett kreativt, storstadsflådigt och ungt sätt. Gärna lite lekfullt också så att det blir en fin historia, och helst innovativt så att det kan byggas ut med läsvänliga analyser.

å ser jag samhälls-entreprenörshajen som sprider sig på många nivåer och genom alla sektorer.

Det talas nämligen en hel del om samhälls-entreprenörskap just nu. Allt som oftast innebär ordet dock olika saker i olika munnar och om de exakta definitionerna tvistar de lärde. Även bilderna vi får upp i huvudet, associationer och referenser, är en omdiskuterad del av samhälls-entreprenörsbegreppet. En sådan bild är den du just läste, en tillspetsad schablon visserligen, men ändå något som jag vill uppmana till diskussion om. På silverfat serveras en historia som överskrider klass-, genus- och -ideologiska strukturer och därför är så lättmält att vi inte ens hinner förstå vad vi stoppat i oss. Låt oss därför ta en lite närmare titt på fenomenet!

För vad är det som stör mig, egentligen?

Samhällsentreprenörskap verkar ju vara pepp och inspiration riktad direkt till individen. Den säger "Ser du ett problem i samhället? Gör något! Du är en entreprenör!" Den ger kraft till medborgarengagemang, den kan om man så vill, ses som ett demokratiskt uppsving där alla är aktörer istället för passiva mottagare och konsument. Den är också ett erkännande av civilsamhällets potential, initiativ underifrån och alternativa tillvägagångssätt. Och det låter ju bra!

text hannah ohm

”Därför vill jag nu ta mig friheten att trycka på paus och bjuda in till ett litet uppehåll. Ett uppehåll där vi kan titta på innehåll istället för förpackning och skapa substans istället för hajp.”

NIC rotar i historien bakom begreppet 'samhälls-entreprenörskap'

I alla tider har vi människor samarbetat för att möta utmaningar. Även organiserade former, som till exempel ideella föreningar, finns dokumenterade så långt tillbaka som till antika Grekland.

Ändå är försöken att i ord ringa in människors initiativkraft, där sociala, ekologiska eller samhällsekonomiska syften är drivande, fortfarande väldigt unga. De senaste åren har användningen av begreppen 'social ekonomi' och 'samhälls- eller 'socialt entreprenörskap' ökat snabbt, men det finns relativt lite forskning på området.

Begreppet 'entreprenör' – med en slarvig beskrivning att ta initiativ och sätta igång något nytt – har främst undersökts inom national- och företagsekonomi och det är först de senaste åren som andra på riktigt har börjat intressera sig för entreprenörskap.

Inom ekonomisk teori dominerar idén om rationella val och vinstmaximering, som inte räcker för att förklara socialt och altruistiskt engagemang. En ledtråd till varför det saknas forskning om samhälls-entreprenörskap kan även ligga i 1900-talets modernism. Alla samhällsinstanser – universitet, försvarsmakt, organisationer, näringsliv etc – betraktades som oberoende av varandra. Det modernistiska tankesättet la med sin rationalitet främst vikt vid det mätbara. Samhällsproblem, som ofta är komplexa och svårhanterliga, fick inte existera inom forskningen i vidare utsträckning, och inte heller initiativ underifrån för att möta utmaningarna (Palmås 2003).

Idag har synen på entreprenörskap breddats och samhälls-entreprenörskap började i Sverige användas från slutet av 70-talet för att i första hand beskriva eldsjälar som bidrog till lokal ekonomisk utveckling, med fokus på landsbygden (Gawell et al. 2009). Forskning om det civila samhället, folkrörelser och andra perspektiv har sedan kompletterat, och det finns idag en bred diskussion om vad som kan rymmas i begreppet samhälls-entreprenörskap.

Att det fortsatt saknas en enhetlig och gemensam definition kan dels bero på den inneboende komplexiteten med många olika typer

Men bortom att det låter bra finns även spänningsfälten, komplexiteten och kritiken som bubblar upp. Och väldigt lite i samhälls-entreprenörs-hajpen öppnar upp för dessa diskussioner. Tvärtom är det problemorienterade ett slags heligt tabu i strävan efter en lösningsfokuserad, positiv och konstruktiv ansats. Att problematisera är att gnälla, det är att inte göra, att inte producera, och därför automatiskt ett bakåttävande. Framåt är riktningen och snabbt ska det gå.

Därför vill jag nu ta mig friheten att trycka på paus och bjuda in till ett litet uppehåll. Ett uppehåll där vi kan titta på innehåll istället för förpackning och skapa substans istället för hajp.

Jag tänker som så: pausunderhållningen består av en 8-i-topp-lista på icke-diskussioner inom samhälls-entreprenörsområdet. Och när jag säger icke-diskussioner så betyder det inte att de inte nämns. Det betyder att de helt enkelt *enbart* nämns. Det värsta är att jag inte heller här kommer göra mycket mer än att nämna dem. Lite broderi finns såklart, men substansen får ni alla bidra med. Så scrolla listan, *pick a topic*, och börja tugga. Jag vill inte leverera en åsikt utan snarare bädda för era. Det är i diskussionen det händer!

1. Vad handlar det om egentligen?

Socialt entreprenörskap, samhälls-entreprenörskap, publikt entreprenörskap, sociala innovationer, socialt företagande, medborgarengagemang, aktivism, CSR, idéburna organisationer...

Många namn, kärt barn? Begreppsdiskussionen är förmodligen den debatt som faktiskt får mest gehör inom området. Därför låter jag den passera och beger mig direkt till definitionen av ett begrepp, samhälls-entreprenörskap. I diskussionen är definitionen bred och nästintill allomfattande. Ett förslag låter såhär: "ett innovativt initiativ som utvecklar samhällsnyttiga funktioner" (Eva Moe, 2009). Här fastställs alltså ingen organisationsform; idén kan ledas som ett företag eller en ideell eller ekonomisk förening, den kan röra sig fritt mellan sektorerna och ha samarbeten med näringsliv, det offentliga eller den idéburna sektorn. Därför ryms här vinst- och ickevinstdrivande organisationer, projekt, konst, grupper som tar initiativ eller nätverk som samlas kring en viss fråga.

På ett sätt är det bra att mycket inkluderas, det är skönt att rucka på sektorsgränser och göra lite mer som det passar. Men den självklara risken är att alltför mycket förpackas under samma namn och gör det urvattnat. I bästa fall blir klassificeringen meningslös, i värsta fall saboterar den förtroendet för verksamheter som är viktiga och fungerar väl.

Det kan ibland vara svårt att komma förbi en ytlig diskussion kring ett ytligt begrepp... *one size fits all*-tanken är nämligen förrådiskt bekväm. Så bekväm att vi glömmer att ställa oss frågan vems språk det egentligen är vi pratar. Entreprenör? Kan alla vara det? Samhälls-entreprenör? Agerar vi inte alltid i samhället oavsett vad vi gör?

2. Individ vs. Idé

Lite stereotypiserad är samhälls-entreprenören alltså en individ som gör något som spränger många ramar och därför är innovativt, det förändrar i samhället och är därför viktigt, det är en lösning på ett problem och är därför förlö-

"Jag vill inte leverera en åsikt utan snarare bädda för era. Det är i diskussionen det händer!"

sande. Men vad tusan är det då hon gör? Vad är det för idé?

Det är inte lika viktigt att veta verkar det som. Och inte heller lika viktigt är hur hon gör det. Finns det en stor grupp bakom idén, drivs den demokratiskt, samagerar den med sin omgivning?

Jag tror verkligen att det är tid att förflytta diskussionen från titelbilden till innehållet och baksidestexterna. För det är här det intressanta sker.

3. Mikronivå vs. Makronivå, eller "Ensam är stark"

Genom att belysa individen och dess enorma kraft till förändring läggs också indirekt förändringsansvaret på just individen. Men många samhällsområden berör faktiskt fler än enbart en enda entreprenör och de koordineras finansiellt och strukturellt på en annan nivå, till exempel på den offentliga. Vad händer med den politiska legitimiteten om de samhällsbyggande uppgifterna faller på den enskildes bord?

Häromveckan var jag på en resa om att stärka oss som aktiva medborgare. Samhälls-entreprenörer från halva Europa, ett fint hotell, och många, många grupplekar. Jag åkte dit för att höra om vi har gemensamma upplevelser, liknande problem, till exempel i samarbeten med det offentliga och det privata. Men nä, här skulle idéer pitchas och i kör fick vi säga "*in every community there is something that works*". Visst stämmer det på ett sätt. Tid fick gå till att pitcha sina egna initiativ och projekt. Jag tänkte att ensamma är vi alla samhälls-entreprenörer men tillsammans är vi faktiskt hela den europeiska idéburna sektorn, vilken jädrans styrka va? Skulle vi använda tiden till att formulera våra gemensamma åsikter, skulle vi kunna få hur mycket genomslagskraft som helst. Då skulle vi kunna visa på de strukturella spelreglerna som gäller eller borde gälla för samhälls-entreprenörer ur ett internationellt perspektiv och använda varandras projekt som en gemensam plattform istället.

4. The creative class vs. De ansträngande aktivisterna

Med forskaren Richard Florida spred sig en väldoftande och självreproducerande idé om den nye konstnären. En hel klass av nya konstnärer faktiskt. Som arbetar kreativt och konstnärligt, som har samarbeten med storsäljarna, som gillar *shabby chic* och ersätter kontoret med kafé-miljö. Det bästa med denna klass är att de inte bara är hippa utan även drar med sig ekonomisk tillväxt till det område som de väljer att bo i. Klockrena samhälls-entreprenörer såklart, eller? Men vad händer då med de som inte passar in i den här bilden? Kan de ändå vara samhälls-entreprenörer? Användningen av näringslivets språk och föreställningar gör att de projekt som är en kritik mot systemet aldrig kommer lyftas fram. De kan inte pitcha sig eftersom det är en obekväms visa för ähörarna och de kan inte finansiera sin verksamhet eftersom inget företag vinner på att arbeta *pro bono* för dem.

Även då samhälls-entreprenörskapet motiveras genom möjligheten till medbestämmande krävs denna frågeställning. Är alla medborgare entreprenörer nog för att legitimera sig som aktör? En uppfattning är att entreprenören har en särskild typ av personlighet, något hon föds med eller i vissa fall kan lära sig. Då är det med andra ord

av initiativ, dels på att området är relativt nytt (Bjerke et al. 2007).

Ett exempel som ofta lyfts fram internationellt är **Muhammad Yunus** och **Grameen Bank** i Bangladesh som mottog Nobels fredspris 2006 för arbetet med mikrolån. I Sverige brukar bland annat **Dem Collective**, som arbetar med ansvarsfull klädproduktion på Sri Lanka, lyftas fram som ett exempel på några som driver en politisk aktivism genom sitt företagande. I Malmö finns **Stapel-bäddsparken**, en utomhus skejtpark som har fått stort genomslag och kom till genom skejtares organisering i föreningen **Bryggeriet**.

Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) inledde 2008 en satsning på samhälls-entreprenörskap som har haft stor betydelse för att etablera begreppet i Sverige. Under två år fick åtta pilotorganisationer en finansiering för att utveckla kompetenser inom olika områden, och flera högskolor har involverats i att ta fram kursmoment i samhälls-entreprenörskap mot mastersnivå. Forskningsprogram pågår där initiativ och exempel studeras närmre.

Blickar vi internationellt är *social entrepreneurship* det etablerade begreppet och området har utvecklats snabbt de senaste 10 åren. Organisationen **Ashoka** har sedan börjat av 1980-talet jobbat med direkt stöd till samhälls-entreprenörer i många länder och arbetar idag vidare med att utveckla stödstrukturer för finansiering och nätverksbyggande. Flera intressanta plattformar för kunskapsutbyte utvecklas internationellt, ett exempel online är **Social Edge** med bloggar från aktiva samhälls-entreprenörer och diskussioner om viktiga områden som organisering och modeller för finansiering, **socialedge.org**.

Storbritannien ses ofta som ett föregångsland när det gäller forskning och stödstrukturer. Initiativ inom samhälls-entreprenörskap kategoriseras där till "den tredje sektorn" och stöds av en egen ministerpost. **The Young Foundation** är ett exempel på en organisation som är drivande bakom utvecklingen med egen forskning, utbildningar och samarbeten med det offentliga.

För en fördjupning i perspektiv på samhälls-entreprenörskap rekommenderas boken "**Samhälls-entreprenör – att inte bara vara och att agera som om**", Björn Bjerke och Mathias Karlsson 2011.

”Det kanske blir problem-orienterat och det kanske blir samhällskritiskt, och precis därför är det ändå viktigt. Annars råkar vi glömma snacket för all verkstad!”

ingen självklarhet att alla har lika stor utövanderätt i sitt samhälle. Andra hävdar lika bestämt att entreprenörskap inte är det minsta medfött utan en roll alla kan kliva in och ut ur i olika skeden av livet.

Så vilka får egentligen vara samhälls-entreprenörer?

5. Konkurrent vs. Komplement

Det här gäller de samhälls-entreprenörer som är verksamma i den idéburna sektorn; alltså de allra flesta enligt min mening. Det är en triangulär dragkamp mellan sektorerna, där särskilt det tredje benet (den idéburna eller civila sektorn) allt som oftast får en paternalistisk behandling och hamnar på kommunens kostnadssida istället för att ses som en viktig tillgång, inkomst och komplement till det offentliga utbudet. De områden som sedan trots allt erkänns viktiga och nödvändiga att utöka stödet för finns inte självklart på den idéburna sektorns bord. Är service- och utförarrollerna i välfärden något som den idéburna sektorn ska få ett utökat ansvar för?

6. Profit vs. Non-profit

I den idéburna aspekt som ligger i samhälls-entreprenörskapet vilar en tanke om att det är själva samhällsnyttan som motiverar arbetet. Huruvida en (personlig) ekonomisk vinst tillhör drivkrafterna blir därmed en tvistefråga och ofta skiljelinjen mellan samhälls-entreprenörerna från näringslivet gentemot dem från det civila samhället. Rädda världen och bli rik? Eller enbart rädda världen? Det målas upp stiliserade bilder som vilar på djupt ideologiska skillnader men som också innehåller en intressant komplexitet. För när lämpar det sig med ett vinstintresse och när är det rentav samhällsskadligt? En verksamhet behöver alltid vara ekonomiskt hållbar, men spelar det någon roll om arbetet görs ideellt, till skälig lön eller med bonusbelöningar? Är det målet eller medlet vi diskuterar?

7. Innovation vs. tradition

Samhälls-entreprenörens skapelser kallas ibland för sociala innovationer. Nya lösningar på gamla problem,

nya perspektiv på föråldrade strukturer, nytt helt enkelt. Innovationstanken vilar på den modernistiska inställningen om att allt nytt är bra och att vi hela tiden rör oss rätlinjigt framåt i ett ständigt förbättrande. Säkert är detta en viktig drivkraft i vårt handlande, men den bär tyvärr också risken för historieförakt. Bevarandet av det redan uppbyggda, förbättringar i det befintliga istället för en tabula rasa stup i kvarten behöver också lyftas fram. En traditionell idé (en gammal innovation, med andra ord) kan vara nog så viktig och kanske inte alls behöver ersättas i all hast. Särskilt på vissa områden behöver vi nog snarare ”tänka om och tänka rätt” än att ”tänka nytt och tänka snyggt”!

Detta öppnar också upp för en annan tidsdiskussion, nämligen den om långsiktigheten. Är inte innovationens hållbarhet lika viktig som dess uppkomst? Idén är en sak, att förverkliga den en annan, och så den tredje – i vissa sammanhang den viktigaste – hur samhälls-entreprenören kan få idén att hålla över en längre tid.

8. Problem vs. Lösning

En viktig del av samhälls-entreprenörskapet är att finna vägar till förändring. Det är alltså ett lösningsorienterat arbete där strukturer och mönster betraktas från alternativa perspektiv. Problemet ses som en utgångspunkt, en startplatta och någonting som vi inte bör fördjupa oss i för mycket då vi kan riskera att fastna i det destruktiva tänket. Det är viktigt. Lika viktigt är det sedan också att faktiskt ta diskussionen tillbaka till problemet igen. Att fortsätta förankra alla lösningar och initiativ i en analys av sammanhanget de verkar i. Detta är nödvändigt för att de samhälls-entreprenöriella projekten inte enbart ska börja lyftas fram för lyftandets skull, utan för att synliggöra att de bär på mening och innehåll.

Slut på pausen. Till synes finns det ett ideologiskt mönster i denna upp- och tudelning. Och konstigt nog verkar den ideologilösa postmodernismen liksom inte så applicerbar på detta område. De stora berättelserna är kanske inte så döda just här och just nu. Med dödförklaringen inpräntat i oss, missar vi alltså detta. Upp- och hoppa, sluta shoppa, ideologierna kommer ikapp oss igen – denna gång i snyggare förpackning och lite svårare att urskilja.

För att inte råka dansa loss för länge i individ-fokuset, entreprenörs-hajpen och kreativitets-peppen, tror jag att vi måste sänka musiken och dyka djupare. Ner i en övergripande diskussion om strukturer och aktörer. Det kanske blir problemorienterat och det kanske blir samhällskritiskt, och precis därför är det ändå viktigt. Annars råkar vi glömma snacket för all verkstad! ■

Hannah Ohm är en av initiativtagarna till Klädoteket Malmö, projektledare på Sektor3, tankesmedjan för det civila samhället och delansvarig för Samhälls-entreprenör – Steg 2 på Globala Folkhögskolan.

REFERENSER:

Eva Moe ”Vi behöver fler samhälls-entreprenörer!” i Gawell et al. (red.) (2009). Samhällets entreprenörer: en forskarantologi om samhälls-entreprenörskap.

Vill du läsa mer om utvecklingen internationellt är den korta boken "Social entrepreneurship – What everyone needs to know" av David Bornstein och Susan Davis en bra introduktion ur ett amerikanskt perspektiv.

Text: Hannah Ohm och August Nilsson

Referenser:

Bjerke, Björn (2007). Publikt entreprenörskap: det marginella görs centralt.

Gawell et al. (red.) (2009). Samhällets entreprenörer: en forskarantologi om samhälls-entreprenörskap.

Palmås, Karl (2003). Den barmhärtiga entreprenören: från privatisering till socialt företagande.

Ohm, Hannah (2011) Vad är tillit vårt: Ansats till nationalekonomisk metodutveckling för värdering av samhälls-entreprenörskapets vinster. (Kandidatuppsats, Lunds Universitet

ÅTERBRUK

- göra nytt av gammalt
- slutna kretslopp

VÄRLDSMEDBORGARE

- alla finns med
- värdefull
- lika

SAMHÄLLSENTREPRENÖR

- företagsamhet

MEDBORGARMEDIA

- vi skapar tillsammans
- från oss
- var och en sitt eget mediahus

ÅTERVINNING

- förse industrisamhället med material för fortsatt tillväxt

PAPPERSLÖS

- finns inte alls
- att vara människa är illegalt
- olika

ENTREPRENÖR

- företag

MASSMEDIA

- vi konsumerar andras skapande
- till oss
- monopol: bolagsägda mediakoncerner

**KASIM YUSEF, 42 ÅR,
JOBBAR PÅ SOMALISKA
KULTURFÖRENINGEN
HIDDE IYO DHAQAN
I MALMÖ**

Hur engagerar du dig?

– Jag har jobbat här på Hidde iyo dhaqan i många år och med olika projekt. Bäst tycker jag om att jobba med ungdomar och våra aktiviteter för dem, som fotboll, dans, boxning, utflykter med mera. Det är inte bara somaliska ungdomar som kommer till oss, utan alla möjliga.

Har du någon idé du skulle vilja genomföra?

– Jag skulle gärna se att vi kunde ge jobb till fler ungdomar. Vi har anställt fem ungdomar som jobbar med föreningen och håller i olika aktiviteter.

Vem anser du har ansvaret för att ungdomar ska få ett jobb?

– Kommunen borde ge jobb till fler ungdomar, eller finansiera olika verksamheter som kan anställa dem. Många ungdomar har inget att göra och då hänger de på gatan istället. De borde åtminstone få praktik någonstans, så att de inte hamnar i kriminalitet.

**EMMA STALLMAN, 25,
MALMÖ, PLUGGAR
KRIMINOLOGI**

Hur engagerar du dig?

– Jag är volontär på Stödhuset, ett boende för människor med dubbel diagnos, som drivs av Röda korset. Där hjälper jag till med lite av varje, som att trycka tröjor, baka eller bara hänga och prata. Sedan är jag aktiv i Kommunistiska partiet och med Ship to Gaza.

Har du någon idé du skulle vilja genomföra?

– Ja, faktiskt. Jag har gått en studiecirkel om hemlöshet på ABF, och resultatet av cirkeln blev att vi vill starta upp Hemlösas förening igen i Malmö. Än så länge är det bara på planeringsstadiet, men jag hoppas att det blir av, även om det är krävande eftersom vi jobbar helt ideellt.

Borde inte kommunen sköta ansvaret för att stötta hemlösa?

– Det stora ansvaret ligger på kommunerna, men ofta är de dåliga på att uppmärksamma unga hemlösa, för att ta ett exempel. Den som inte fyllt 18 räknas inte in i statistiken, och ofta vågar ungdomar inte själva söka hjälp från socialtjänsten.

Du verkar ha koll på det här?

– Ja, jag pluggar till kriminolog och har studerat utslussningar från fängelser. Många riskerar att hamna i hemlöshet när de kommer ut. Jag skulle vilja jobba med rehabilitering för att ge dem en bättre start. Tyvärr går det inte att förändra hela världen på en gång, men det går alltid att göra något!

mannekängintervjuare karin olsson foto jenny ljunggren

NIC-mannekäng # 1

NIC-mannekäng # 2

NIC BESÖKER SÄTRA BRUNN

En av Sveriges äldsta kurorter räddades när en grupp bygdebör med vilda visioner gick samman. Idag har de drivit Sättra Brunn i nio år och investerat många tusen ideella timmar. Vad kan man göra på en plats med hundra hus? Hur hittar man finansiering för att utveckla en kulturskatt?

text **august nilsson**
foto **jeroen wolfers**

Där man landsvägen västerut från Uppsala, eller norrut från Västerås, kommer man till en plats nära Sala där omkring 100 hus finns samlade, de flesta från 1700- och 1800-talet.

Det var vid sekelskiftet 1700 som källorna i området upptäcktes av Samuel Skragge, en man som var provincialmedikus, motsvarande dagens distriktsläkare. Han provade vattnet i 32 dagar och fann det så livgivande att han kort därefter köpte området och började bygga en anläggning. Historien om Sättra brunn började.

Det här var en tid när hälsobrunnar var på modet. Det ordinerades att man skulle åka och "dricka brunn" för att tillfriskna från åkommor, läka skador eller bara vila upp sig. Att dricka brunn innebar att bo på platsen, gå promenader och inte minst att dricka ansemliga mängder vatten.

Det gamla badhuset med karaktäristiska borstar. Sättra Brunn har idag en spa-verksamhet och en badbassäng långt ifrån dåtidens anläggning.

SEDAN GRUNDANDET KRING 1700 har kurorten Sättra Brunn varit i obruten drift och består idag av 110 hus på ett stort markområde med fem parker. Fram till 1998 ägde Uppsala universitet verksamheten som under 1900-talet inriktades på rehabilitering. När landstingen började spara in under 90-talet, fick brunnen ekonomiska problem.

I september 2001 befann sig Sättra brunn i konkurs för andra gången inom loppet av 3 år. Det hade aldrig tidigare skett under brunns 300-åriga historia. Konkursförvaltaren som fortsatte driften av brunnen letade efter köpare, och rykten gick i pressen om de intressenter som fanns. Vad skulle nu hända?

I maj 2002 hade en grupp boende i bygden hittat varandra kring ett gemensamt intresse att rädda brunnen. Tord Berglind var en av dem:

– Till en början var vi fyra stycken som började samla fler kring idén att ta över brunnen. De tidiga mötena vi hade sommaren 2002 var oerhört inspirerande. Det fanns väldigt mycket idéer, och ingenting var omöjligt i det läget. Redan från början ville vi bli fler människor med olika kompetenser.

I AUGUSTI 2002 HADE gruppen uppvaktat flera banker, men hade svårt att få lån till projektet. Efter två konkurser såg bankerna skeptiskt på möjligheterna med brunnen. De intresserade i gruppen lovade att gå in med 450 ideella timmar per person under två första åren (värderat till 90 000 kronor per person), men det dög inte som säkerhet för ett lån.

En möjlighet öppnade sig när JAK Medlemsbank ställde sig positiv till gruppens idéer. De fick rådet att bilda en ekonomisk förening, snarare än ett

Lokalt engagemang räddade en kulturskatt

aktiebolag, och med klartecken om lån från JAK-banken, och ett mindre lån från Almi, gick gruppen vidare med ett bud till konkursförvaltaren.

Budet på 4 miljoner kronor accepterades och i november 2002 var brunnen deras. I den ekonomiska föreningen som tog över var det då 15 medlemmar som hade enats om att utan avkastningskrav bevara och utveckla Sättra brunn.

– De ideella timmarna var och en

Badkaren i det gamla badhuset där man idag kan bli guidad.

gick in med var då väldigt viktiga för att kunna renovera husen och bära upp verksamheten. Idag är situationen annorlunda och vi har runt 40 heltider anställda under ett år, men de ideella timmarna är fortfarande viktiga. Inte minst för att kunna genomföra de stora öppna arrangemang vi gör, vid midsommar till exempel, säger Tord Berglind som sedan några år är ordförande i den ekonomiska föreningen.

UNDER ÅREN FRÅN 2002 har olika strategier använts för att hantera de små ekonomiska marginalerna i verksamheten. Nya lån har tagits, enskilda hus har sålts, och medlemmarna bidrog med ytterligare kapital ur egen ficka 2007. För att fortsätta utveckla verksamheten togs en ny strategi fram under 2010 – en metod för att samla lokalt kapital.

– Vi hade en insikt om att det hade gått runt i åtta år, men vi behövde få in mer pengar för att ta nästa steg. Då tyckte vi att en modell där privatpersoner i bygden kan investera i brunnnens utveckling skulle vara ett spännande koncept, berättar Tord Berglind.

För att släppa in fler som delägare ombildade man Sättra brunn till en koncern, fortsatt med en ekonomisk förening som bas men med två nya aktiebolag. Syftet med detta var att

intressera andra finansiärer att investera i Sättra Brunn. Detta har medfört att ett flertal privatpersoner och företagare nu investerat runt en miljon i Sättra Brunn.

Tord Berglind menar att det som startade med vilda idéer sommaren 2002 nu vinner allt större respekt:

– Vi har hållit på i nio år och det rullar vidare. I den här lilla kommunen är vi ganska stora som företag. Vi agerar lokalt och vi börjar få respekt. Men vi gör saker lite annorlunda. Många tror knappt på det när man säger att vi inte är i det här för att tjäna pengar. Det är inte moroten för oss. Vi tycker att det är kul och viktigt. ■

Ovan till höger: Vykort från sekelskiftets Sättra Brunn.

Nedan höger: Broarnes trädgård är en på somrarna prunkande del av brunnsområdet med café. Husen fanns på platsen redan innan kurorten etablerades

Nedan: Delar av medlemmarna som tog över brunnen 2002, tillsammans med familjer.

FOTO SÄTRA BRUNN

FOTO SÄTRA BRUNN

FOTO ERIK BORÅLV

Sättra brunn

Sättra brunn ligger utanför Sala och består av 110 hus, byggda från år 1702 fram till 1994, på ett markområde med fem parker. Idag erbjuder man hotell, restaurang, spa, konferensmöjligheter, aktiviteter och återkommande öppna evenemang. Affärsidéen formuleras:

"För människor som behöver stoppa tiden för att sätta fart på tanken erbjuder Sättra Brunn en oas i nutiden. En plats för återhämtning, möten och nytänkande, där helhetssynen på människan är genomgående. Våra ledord är: Läkande – Lärande – Skapande."

2009 tog man emot 35 000 gäster och inköpen från lokala aktörer beräknades det året till drygt 5 miljoner kronor.

Sättra brunn spelar en aktiv roll i diskussionen om samhällsentreprenörskap och hur en hållbar ekonomi kan se ut. Bland annat har Lokalekonomidagarna arrangerats på brunnen, där perspektiv och strategier för lokal finansiering diskuteras.

Tips: Läs mer om olika metoder för finansiering i "Handbok i lokal finansiering" Ulla Herlitz, 2011. Ladda ner som pdf via Hela Sverige ska leva: <http://3bl.me/hpds6s>

Lånekläder = det nya svarta

text fredrik björk foto august nilsson

”En plats där moderäven möter miljöjuppien i ett lättsamt men konkret svar på slit- och slängkulturen.” Så står det på Klädotekets hemsida, där man sedan våren 2011 kan skaffa sig ett lånekort och låna – kläder.

Man kan se det på flera sätt: kulturellt, ekonomiskt eller konsumtionskritiskt. Vi vill lämna det öppet, säger Hannah Ohm, en av grundarna.

Klädoteket är ett initiativ av fyra studenter från Malmötrakten. Idag har man ungefär sextio medlemmar, men man vill gärna växa.

Sammanlagt har man flera tusen plagg att låna ut. Insamlingar har varit ett sätt att få in plagg, och man har också samarbetat med designers som vill låna ut.

Ett problem är att det är fler som vill lämna in än som vill låna, och lokalens storlek har blivit en begränsande

faktor. Man arbetar aktivt för att sprida idén inte bara i Malmötrakten, utan också på andra håll, både i Sverige och i andra länder.

Inspiration har kommit från klädbibliotek som redan finns i Stockholm och Umeå – och nu bidrar Malmö till att Klädoteket är på gång i Göteborg, Dublin och Zürich!

NÄR KLÄDOTEKET PRESENTERAR sig på sin hemsida skriver man att det handlar om ”mer än bara kläder”, om samhällsentreprenörskap och om ”viljan att engagera sig och förändra något, om lusten att driva och gestalta kreativa projekt och kraften att jobba tillsammans”.

Många som har tankar om att star-

ta en verksamhet är oroliga att någon skall stjäla deras idé. För Hannah är det däremot självklart att idéer är till för att delas och spridas:

– Ofta blir vi tillfrågade om vem som hade idén först. Jag kan kanske förstå frågan men det är inte riktigt så jag tänker. För mig handlar det om motsatsen, om att hela tiden dela idéer. Och det är inte bara när vi snackar Klädoteket, utan det handlar om allt.

– Idén till Klädoteket kom först från Stefan [Åhs-Hagrell]. Han får sådana idéer, det bara är så. Stefan säger ”jag har en idé” och så säger jag ”grym idé”. Jag kan inte bara prata om en idé. Om jag inte genomför den får jag ont i magen.

– Cinna [Gärdenfors] och jag hade redan pratat om att starta någonting,

Klädoteket var finalister i KPH Award 2011, ett pris som delas ut till unga nyskapande initiativ i Köpenhamn och Malmö. Initiativtagarna, från vänster: Stefan Åhs-Hagnell, Cinna Gärdenfors, Hannah Ohm och Paul Wallner.

”Men det är ju jättestort att folk faktiskt vill lägga ner tid och slit på att få Klädoteket att hända!”

men vi hade ingen riktig idé. På så sätt blev hon indragen, och kanske två dagar efteråt hade vi möte allihop. Sen var det igång! Senare så kom Paul [Wallner] med också, han kände Cinna och ville gärna engagera sig.

KLÄDOTEKET ÄR IDAG en ideell förening, – ett ganska självklart val. Eftersom man inte var intresserade av att göra ekonomisk vinst, var det aldrig aktuellt att välja ekonomisk förening som organisationsform. När man började var man helt enkelt fyra personer som gjorde allt. Men för att kunna lämna in olika sorters ansökningar blev man tvungna att välja organisationsform. För att få ett organisationsnummer fick man sedan vänta i nio veckor. I efterhand är man dock osäker på om det hade någon större betydelse.

– Vi ordnade ett bankkonto som vi knappt har använt, säger Hannah Ohm.

Mediaintresset för Klädoteket har varit betydande. Både lokala och nationella medier har gett verksamheten stort utrymme. Organisationer i civilsamhället får annars vanligen lägga mycket tid på att få genomslag i traditionella medier. Man menar att exponeringen naturligtvis har bidragit till ett ökat intresse, men att det också finns andra sidor av detta. Bland annat har det tagit väldigt mycket tid i anspråk, något som kan vara problematiskt när allt arbete i verksamheten bygger på frivilliga insatser.

EN SIDA AV mediabevakningen är att man inte alltid själv kan styra hur bilden av verksamheten utformas. Inte

KPH Awards Malmöpris gick slutligen till Ladyfest, och på den danska sidan vann stadsodlarna i Prags Have.

sällan anpassas den till de perspektiv eller debatter som är synliga för tillfället. Mediabevakningen av Klädoteket handlar till stor del om perspektivet ”design och miljö”. Det är inte något som man från Klädotekets sida har några problem med, även om man menar att det är den ”lätta berättelsen”. Och man reflekterar kring att om man hade förpackat Klädoteket annorlunda, mer som en aggressiv konsumtionskritik, så hade Dagens Nyheter sannolikt aldrig blivit intresserade.

Samtidigt lyfter Klädoteket fram att mediauppmärksamheten har underlättat många kontakter, exempelvis med myndigheter.

Men det handlar inte om att synas i vilket media som helst. Genom att synas på ”rätt” ställen kan media bidra till att ge en verksamhet legitimitet, upplever man. I och med att Klädoteket har presenterats på en plattform som DN ekonomi så har man fått ett godkännande på en annan nivå.

UTMANINGEN JUST NU handlar till stor del om att skapa en uthållig organisation av ett projekt som byggt mycket på passion. Stefan Åhs-Hagnell reflekterar över betydelsen av balans i engagemanget.

– Jag ser lust som något centralt i detta. Att folk inte gör saker för att de är tvungna utan för att de vill det.

Samtidigt som det kan vara nödvändigt att folk tar ansvar för en viss sak.

Klädoteket befinner sig nu i ett skede där det finns stora förväntningar på verksamheten. Man får mejl dagligen av folk som vill forska om det, skriva om det eller som vill lämna in kläder. Men man hinner inte svara, eller också kanske saker rinner ut i sanden för att det inte finns en tydlig bild av var gränserna för ansvaret går.

– När vi var fyra stycken så tog alla sitt ansvar. När vi öppnade för andra intresserade så blev vi plötsligt tolv människor, mitt i ett befintligt projekt. Då syns inte luckorna lika uppenbart och mycket hänger i luften rent administrativt, menar Hannah.

– Samtidigt, säger Stefan, ser jag att det är många som vill se Klädoteket hända. Folk har olika möjligheter att bidra, och det är viktigt att vi kan förenkla för folk att engagera sig. Men det är ju jättestort att folk faktiskt vill lägga ner tid och slit på att få Klädoteket att hända!

Det senare är sannolikt den viktigaste resursen för Klädotekets framtida utveckling. ■

Med blick för oanade resurser

Ingemar Holm är en av initiativtagarna till Centrum för Publikt entreprenörskap och projektledare sedan starten i augusti 2009. Via de och deras nätverk ges stöd till ett 70-tal initiativ och samhällsförbättrande idéer i Skåne. I maj väntar ett internationellt möte i Malmö.

"På samma sätt som man börjar göra överenskommelser om samverkan mellan offentlig och ideell sektor skulle man behöva göra det med den kommersiella sektorn. Hur skall man jobba ihop? Vad är ok och inte ok? Då kanske vi kan få en inriktning mot kvalitetsmaximering istället för vinstmaximering."

CPE – Centrum för Publikt Entreprenörskap – kom till för att stötta samhällsutvecklande idéer. Sedan 2009 ger de gratis stöd till samhällsentreprenöriella initiativ inom vitt skilda områden. Och tack vare dem kommer i vår ett världs-event till Malmö – en marknadsplats där "pengar möter mening".

I början av maj kommer något som heter SOCAP till Malmö. Vad är det?

– Det är en mötesplats där sociala initiativ möter investerare. Det startades för ett antal år sedan i San Francisco av en amerikansk entreprenör vid namn Kevin Jones som driver organisationen *Social Capital Markets* – *at the intersection of money and meaning*. Mötet samlar runt 2 000 investerare och sociala entreprenörer från hela världen. Förra året arrangerades mötet för första gången utanför USA, i Amsterdam, och nu är det på väg till Malmö. Det är resultatet av en samverkan och ett lobbade från Region Skånes sida med oss som livlig påhjälp.

Vad kan det få för betydelse för Malmö och Skåne?

– Att utvecklingsprojekt och verksamheter får möjlighet att visa upp sig och eventuellt får tillgång till kapital från nya aktörer. Det här är ett nytt inslag i den svenska modellen med en bredare samverkan mellan idéburen, offentlig sektor och nytt kapital. Vi behöver sätta det i en svensk kontext. Viktigt och glädjande är att det görs här, både för att skapa nya former för finansiering men också för att vi ska lära och förstå "fenomenet". Samtidigt ser vi en del kommersiella aktörer som ser frivilligarens som en ny marknad. Det gillar vi inte.

Finansiering är ju alltid en port man måste igenom. Vilka nya former ser

du, och kan du exemplifiera med några alternativa finansieringsformer för idéer som ni i CPE har mött?

– Jag tror att de gamla finansieringssystemen behöver ses över så att de riktas mer mot vår sektor; inte minst gäller detta EU-fonderna med sina utvecklingsmedel. Där borde vi, liksom andra sektorer, få möjlighet att själva fördela medel till angelägna verksamheter och projekt.

– Samtidigt måste nya modeller tas fram. Det är sannolikt i korsningen mellan det kommersiella och det icke-kommersiella som nya former utvecklas. Därför är det viktigt att föra debatten om mål och medel. Skall det till exempel vara vinstmaximerande företag som sätter normen för hur våra välfärdstjänster ska organiseras? På samma sätt som man börjar göra överenskommelser om samverkan mellan offentlig och ideell sektor skulle man behöva göra det med den kommersiella sektorn. Hur skall man jobba ihop? Vad är ok och inte ok? Då kanske vi kan få en inriktning mot kvalitetsmaximering istället för vinstmaximering.

I Sverige har vi ju många års tradition av kooperativ verksamhet och finansiering. Producentkooperativ som Lantmännen, Arla, Skånemejerierna med flera – och konsumentkooperativ som till exempel Konsum. Inte minst bostadskooperationen är stor med HSB och Riksbanken som två aktörer. I Baskien finns en stor kooperativ

verksamhet där personal utgör både medlemmar och ägare. Hur ser du på den rörelsen jämfört med de svenska?

– Den kooperativa finansieringen av företag i Mondragon-koncernen har under 70 år stimulerat utvecklingen av nya kooperativa företag genom medlemsfinansiering. Idag har de 100 000 anställda fördelat på 130 kooperativ, med en ”egenägd” bank som spindeln i nätet. En katolsk präst var visionären, och entreprenörer lade grunden på 1940-talet.

– De värderingar som finns i rörelsen är väldigt viktiga. En del är tron på alla människors lika värde och att trygga anställningar skapar trygga samhällen. Nästan alla är delägare vilket manifesterar sig i samarbetsanda. I Mondragonkooperativen är vd-lönerna oftast 6–7 gånger minimilönen för en arbetare, samtidigt som arbetarlönerna oftast är 8 procent högre än i motsvarande privata företag. Inga medlemmar har sagts upp eller har behövt gå ut i arbetslöshet under de 70 år kooperativen har funnits. Lågkonjunkturerna har mötts med solidariska åtgärder. Någon liknande tradition har jag inte sett spår av i Sverige.

Vad tror du detta beror på?

– Vi har haft en stark socialdemokrati som prioriterat uppbyggnaden av starka fackliga organisationer som motkrafter, där delägarskapet aldrig riktigt utvecklades. Vi tappade något på vägen där. De stora bolagen med staten som ägare gav heller inte mycket inflytande.

Kan man se den ändrade synen på samhällsentreprenörskap från regionen som ett tecken på att man inte längre tror att marknaden ska klara tillväxten; skapa jobb till alla och lösa de sociala problemen som vi har?

– Jag tror inte vi ska övertolka det. Vi är beroende av en stark och fungerande marknad. Men alla problem löses inte med marknadens logik, och det tror jag fler börjar inse. Därför är det så många som nu söker samverkan över sektorsgränserna. Den obesvarade frågan är hur vi kan nå en mer hållbar utveckling i vårt samhälle och i vår välfärd, och då inte minst på det sociala området.

– Tittar vi på de skånska kommunerna har många stora svårigheter. Här behöver invånarna återigen organisera sig tillsammans för att kunna bevara grundservice i sina lokalsam-

De kooperativa principerna

Oavsett vilken inriktning man har på verksamheten så finns det sju principer, grundvärderingar, som gäller för kooperativ för att omsätta sina värderingar i handlingar. Principerna är antagna av Internationella Kooperativa Alliansen, IKA:

1. Frivilligt och öppet medlemskap utan diskriminering avseende kön, social ställning, ras, politisk eller religiös övertygelse.
2. Medlemmarna styr verksamheten och deltar aktivt i fastställande av mål och riktlinjer och i beslutsfattande. Förtroendevalda män och kvinnor är ansvariga inför medlemmarna. Medlemmarna i primärkooperativ har lika rösträtt (en medlem, en röst).
3. Medlemmarna bidrar på ett rättvist sätt till den kooperativa föreningens kapital och utövar kontroll över det i demokratisk ordning. En del av detta kapital är den kooperativa föreningens gemensamma egendom. Röntan på insatskapitalet är begränsad, om ränta över huvud taget utgår.
4. Kooperativa föreningar är fristående och styrs av medlemmarna. Om de ingår avtal med andra organisationer, inklusive regeringar, eller skaffar externt kapital sker detta på villkor som säkerställer demokratisk medlemskontroll och som vidmakthåller den kooperativa självständigheten.
5. Kooperativa föreningar erbjuder utbildning och praktik till sina medlemmar och anställda så att de effektivt kan bidra till utvecklingen av föreningarna. De informerar allmänheten – särskilt unga opinionsbildare – om den kooperativa föreningens särart och fördelar.
6. Kooperativa föreningar tjänar sina medlemmar mest effektivt och stärker den kooperativa rörelsen genom att samarbeta på lokal, nationell samt regional och internationell nivå.
7. Kooperativa föreningar arbetar för en hållbar utveckling av sina lokalsamhällen enligt de riktlinjer som godtagits av medlemmarna.

”Den obesvarade frågan är hur vi kan nå en mer hållbar utveckling i vårt samhälle och i vår välfärd, och då inte minst på det sociala området.”

”Det behövs för att åstadkomma ett samhälle som inte förbrukar mer resurser än naturen tål och vi människor tillsammans förmår att skapa.”

hällen. Detta kräver nya uppoffringar både vad gäller tid, arbete och jakten på nya resurser.

Centrum för publikt entreprenörskap är idag drygt två år – vad har varit roligast?

– Som alltid när man jobbar med människor så är det just mötena och människors starka engagemang man får kraft av. Alla goda idéer och viljan att vara med och ta ansvar för ett nytt samhällsentreprenörskap. Det har också varit väldigt roligt att vara med och bygga nya strukturer. Ronny Hallberg som var med och startade CPE la ner hela sin själ i att starta ett nätverk för den sociala ekonomin i Skåne. Detta var grunden till att vi så småningom fick till en överenskommelse som stimulerar och reglerar formerna för samverkan mellan den idéburna sektorn i Skåne och Region Skåne.

– Idag kommer det förfrågningar varje dag till CPE om stöd, råd eller hjälp med finansiering. Vi har ett 70 till 80-tal olika projekt som vi stödjer med rådgivning eller mentorskap. Vår framgång handlar mycket om nätverkande. Nätverk på lokal, regional, nationell men också internationell nivå är fullständigt avgörande för att vi ska vara en kraft för att stödja människor som vill vara en del av det nya samhällsbygget. Ett bra exempel är en kvinna, fyrbarnsmamma och undersköterska utan koppling till någon

organisation som på sin lediga tid brinner för att utveckla ett brädspel mot våld och ungdomskriminalitet. Vi har kopplat ihop henne med tecknare och spelmakare och stödjer henne på denna resa. Detta är ett spännande exempel på hur vi också når utanför våra nätverk och kan uppmuntra och stödja människor med idéer och skaparlust.

Om vi blickar framåt, vilken är din ideala bild för ytterligare tre år av hårt arbete?

– Den bilden är ganska tydlig. Redan när vi startade för tre år sedan med förarbetet sa vi att CPE inte får bli ett projekt som stannar i våra större städer, utan vi måste finnas runt om i Skåne. Så nästa steg blir att starta lokala stöd och utvecklingscentra för samhällsentreprenörskap. Vi tror att folkbildningen runt om i Skåne kan axla manteln som framtidens utvecklingsorganisationer. Vi måste samverka, lära av varandra, bygga kunskapsbanker, driva gemensamma utvecklingsprojekt och koppla detta till den nationella och internationella utvecklingen. Det behövs för att åstadkomma ett samhälle som inte förbrukar mer resurser än naturen tål och vi människor tillsammans förmår att skapa. ■

Nyfiken på hur CPE jobbar i vardagen? Vänd blad och följ med en av projektledarna under en arbetsdag!

Centrum för Publikt Entreprenörskap

Ett resurscentrum för människor och organisationer i Skåne som har en samhällsutvecklande idé.

Erbjuder stöd till samhällsentreprenöriella initiativ genom rådgivning kring finansiering, organisering, projektledning, kommunikation och tillgång till sektorsövergripande nätverk. Alla tjänster är kostnadsfria.

Centret är ett initiativ från idéburen sektor, som finansieras av Europeiska regionala utvecklingsfonden och drivs av Folkuniversitetet.

Samverkanspartners är Glokala folkhögskolan, Region Skåne, Malmö stad, KK-stiftelsen, Kommunförbundet Skåne, Malmö högskola, Lunds kommun, Landskrona kommun, Malmö Ideella föreningars paraplyorganisation (MIP), Malmö Idrottsföreningars samorganisation (MISO) och Nätverket social ekonomi Skåne.

Nuvarande finansiering sträcker sig fram till hösten 2012.

publiktentreprenorskap.se

EN DAG MED CPE

Hur ser en dag på jobbet ut när man stöttar samhälls-entreprenörer i Skåne? Nils Phillips är projektledare på **Centrum för Publikt Entreprenörskap**. Han har varit med i flera olika ideella kulturföreningar och är idag ordförande för den lokala utvecklingsföreningen där han själv bor: **Röstånga Tillsammans**. **NIC** hängde honom i hasorna från morgon till kväll.

text och foto Elin Dagerbo

08.45 – en snabb morgonkaffe och koll av mejlen innan det bär av till dagens första möte.

9.30. Föreningen Idrott för handikappade, FIFH, har planer på att starta en kommersiell gren och sälja sina tjänster som tillgänglighetskonsulter och eventmakare. Nils coachar projektet som heter FIFH Future. Inte alla verksamheter passar inom ramen för den ideella föreningen och Peter Nilsson och Anders Alm är intresserade av vilken organisationsform som är bäst för att ta projektet vidare. Kooperativ, aktiebolag eller kanske aktiebolag med begränsat vinstuttag? Nils får i uppdrag att undersöka frågan vidare. Här visar och berättar Peter och Anders för Nils om utbyggnadsmöjligheter för FIFH-hallen. Visionerna tar aldrig slut.

11.45 Tillbaka på kontoret på Grönegatan i Malmö för en standardlunch – Falafel. Ingen vitlök eller persilja.

12.20 Fort, fort till nästa möte hos Coompanion. CPE samarbetar med andra som också stöttar samhällsentreprenörer, och initiativ slussas ofta mellan organisationerna för att landa där den har störst möjlighet att växa.

12.30 Ibland har CPE och Coompanion till och med coachingsamtal tillsammans med initiativtagare. Som idag; Charlotte Ziethén från Coompanion, Nina Jansdotter och Nils diskuterar hur Nina ska kunna utvidga sin nuvarande verksamhet som personlig coach genom att på något sätt jobba med att inkludera människor i utanförskap.

På kontoret igen och ett avstämningsmöte med kollegorna. Projektledare Philip Sandberg väntar spánt på besked om CPE:s nya projekt "Mötesplats Maggan" ska beviljas medel från Europeiska Regionala utvecklingsfonden. Målet är att skapa en plats på Norra Fäladen i Lund där utlandsfödda entreprenörer och eldsjälar kan agera positiva förebilder för nyanlända och nyinflyttade i området.

15.30 Lite skitsnack i korridoren med Ingemar Holm. "Har du fått tag i Folkuniversitet i Helsingborg? Vi måste fixa klart med anställningen." (för projektet "Hållbara servicelösningar i Nordvästskåne" som verkar för att behålla service som post, skola, bensinmackar och lanthandlare på landsbygden.)

Arbetsdagen är inte slut, men nästa möte sker närmare hemmaplan – Svalöv nästa. Två gånger om dagen tar Nils tåget mellan Stehag och Malmö. Den sista biten hem till Röstänga tar han bussen, eller liftar om han missar den.

Dagen slutar med styrelsemöte på Fridhems Folkhögskola. Folkbildning är en hjärtefråga för Nils som uppmuntrar Fridhem till att bli en av flera noder i Skåne som i framtiden kan stötta nya samhällsentreprenöriella initiativ.

Samhällsentreprenörskap – vad är det?

Både begreppet, och fenomenet, väcker idag såväl intresse som farhågor. I denna bok undersöker och problematiserar Björn Bjerke och Mathias Karlsson samhällsentreprenörskap ur ett svenskt perspektiv och ställer det i relation till den internationella forskningen, inte minst kring *social entrepreneurship*. En grundtanke är vikten av att skilja på företagande och företagsamhet. Det senare ses här som detsamma som entreprenörskap. Två egenskaper hos företagsamhet anses vara att "inte bara vara": att agera utanför det normala och komma fram med nya lösningar på befintliga eller nya problem. Samt att agera "som om": att inte låta sig begränsas i sina handlingar av befintliga resurser och möjligheter.

Entreprenörer – företagsamma människor – finns det överallt i samhället, bland annat i affärlivet och i den offentliga sektorn. Denna bok koncentrerar sig på det slag av entreprenörer som varken är offentligt anställda eller driver affärer, men som av olika skäl vill skapa mindre utanförskap och mer samhällelighet i vardagen – nämligen företagsamma samhällsmedborgare.

Författarna Björn Bjerke och Mathias Karlsson är båda knutna till Linnéuniversitetet.

Beställ boken här!

"Samhällsentreprenör – Att inte bara vara och att agera som om" (2011) köpes via Glokala folkhögskolans webbsida:

<http://3bl.me/sby2c6>

Ute i februari!

STADEN SOM ÅKERMARK –
stadsodling i Malmö och New York

Text Johanna G. Jimenez
Foto Christian Jimenez
Red. och form Henrik Eklundh Paglert

Info på:

facebook.com/stadensomakermark

EKLUNDHPAGLERT FÖRLAG
info@eklundhpaglert.se

De startade en tidning om sitt gemensamma intresse

Hur går det till när några kompisar startar ett magasin tillsammans? NIC har träffat Caroline Petersson, en av grundarna till Camino. Går värderingarna om ett hållbart sätt att leva ihop med att göra en ekonomiskt bärkraftig tidning?

text frida olofsson

Caminoredaktionen från vänster: Johanna Ståhl, webbandsvarig och chefredaktör, Tobias Jansson, ansvarig utgivare, fotograf och redaktör, Ingemar Tigerberg (tidigare Gustafsson), redaktör samt Caroline Petersson, vän- och marknadsansvarig.

FOTO CAMINO

Försten 2006 hade kompisarna Caroline Petersson och Johanna Ståhl en gemensam tanke. De ville göra något eget, och båda brann för miljö- och rättvisefrågor. De ville kommunicera hållbar utveckling på ett nytt sätt och fick idén att göra ett magasin om hållbar livsstil.

Uppstarten gick snabbt. Caroline Petersson tog kontakt med en bekant, Tobias Jansson, som hon trodde var intresserad och som dessutom var fotograf. De tre träffades och det visade sig att Tobias gått och burit på samma idé. De bildade den ekonomiska föreningen Getaware i slutet av 2006.

FÖRSTA NUMRET AV Camino kom ut i april 2007. Innan dess hade de deltagit på mässor och marknader för att skapa intresse kring sin idé. De hade tack vare detta ett hundratal prenumeranter redan innan första numret var klart.

Enligt Caroline var det en viktig framgångsfaktor att starten gick snabbt – att trion körde på och marknadsförde sin produkt utan att ha den i handen.

Efter ett och ett halvt år kom de i kontakt med den frilansande journalisten Ingemar Gustafsson. Han hade ett starkt intresse för miljöfrågor och valdes in som medlem. Trion var nu en kvartett, alla aktiva i produktionen av Camino.

DE HAR redaktionsmöte en gång i veckan och har delat upp ansvarsområdena utifrån intresse och kompetens. Johanna Ståhl har gått på journalistgymnasium och älskar att skriva; det var därför naturligt att hon blev chefredaktör. Tobias Jansson, fotografen, hade i början rollen som art director.

Caroline Petersson engagerade sig i det viktiga området marknadsföring. Hon initierade och ansvarade för de så kallade Caminovännerna, företag och organisationer som delar Caminos värderingar. Genom att betala en avgift får de finnas med på ett uppslag i tidningen och på magasinets nätsida. Det här sättet att marknadsföra sig ger intäkter till Camino och positiv uppmärksamhet till magasinets vänner.

I takt med att Camino har vuxit, har de nu valt att lägga ut försäljningsarbetet på externa säljare och även att hyra in tjänsten som art director. Tobias arbetar numera som fotograf och ansvarig utgivare.

ATT GÖRA TIDNING innebär både slit och stress, men arbetet rullar på tack vare en bra dynamik i redaktionsgruppen, menar Caroline Petersson.

– Säkert har vi alla haft perioder då vi känt oss trötta och upplevt arbetet påfrestande, men som tur är har vi aldrig haft dessa perioder samtidigt! En viktig orsak till att det inte blivit några större konflikter är att vi är bra på att berätta för varandra om det händer något privat, och att vi tar hand om oss själva.

Camino är en platt organisation med vare sig hierarki eller högste chef, men det innebär inte att alla måste vara med på allt. Planeringsmötena inför ett nytt nummer håller Johanna Ståhl i utifrån sin roll som redaktör. Hon väljer även ut frilansförslag som

är relevanta och presenterar för de andra. Sedan beslutar de ihop om innehållet i kommande nummer.

Vid styrelsemötena i den ekonomiska föreningen väljer de varje gång ny ordförande och sekreterare.

– Vi har lärt oss att alla inte behöver vara med och bestämma allting. Vi ger varandra utrymme och litar på varandras kompetenser.

IDAG ÄR CAMINO inte bara ett magasin med runt 15 000 läsare. Det är också en hemsida med blogg, nätbutik, kalender och recensioner; ett förlag som ger ut specialböcker samt hungliga uppdragstagare av föreläsningar och events. Tanken att arrangera föreläsningar och jobba som konsulter i hållbarhetsfrågor hade de redan innan magasinet var igång.

Hur har ni nått så långt som ni gjort?

– Alla har ett starkt engagemang för magasinet. Och så hade vi väldigt bra tajming. Vi blev först med ett livsstilsmagasin med miljöprofil, säger Caroline Petersson.

Erkännandena har duggat tätt: Stora Trendpriset 2007, Naturskyddsföreningens Kaprifolpris 2008, Årets kooperativ 2010 och CSR i Västsveriges pris 2010.

Men ekonomin är fortfarande svår att lösa. Magasinet finansieras delvis av Caminos andra verksamheter.

En annan svårighet har varit att innehållsmässigt hitta rätt i magasinet. Visionen är att nå ut till dem som inte redan är frälsta av miljöbudskapet, och hur gör man det?

– Vi jobbar hela tiden med att hitta en balans mellan djup- och lättsinne, så att de som redan är intresserade av miljöfrågor hålls intresserade, samtidigt som vi förhoppningsvis får fler att tänka till. ■

Camino är spanska för 'väg' eller 'jag går'. 'Med Camino vill vi visa på nya sätt att förflytta sig, andra stigar att välja. Vad händer om vi vänder oss om och väljer en annan väg? Om vi ska välja en annan väg behövs mod och kraft, kunskap om vår historia och miljö och framförallt om våra medmänniskor.'

KÄLLA CAMINO.SE

**NELSON CASTRO, 52,
JOBBAR PÅ TRYCK-
ERIE I MALMÖ**

Hur engagerar du dig?

– Jag har varit här på Tryckeriet genom fas tre i fem månader nu, och det tar upp mycket av min tid. Jag trivs och här finns engagerade människor. Det är bra stämning och jag får gå på många intressanta föreläsningar och workshops.

Har du någon idé du vill genomföra?

– Jag drömmer om att resa till Sicilien. Jag är kock och skulle vilja köra bil hela vägen ner. Då skulle jag kunna stanna på en massa små ställen och smaka den goda maten. Nu sparar jag pengar för att förverkliga min dröm nästa sommar.

Vad finns det för problem i samhället?

– Det är alldeles för mycket egoism. Familjer kan inte ens äta tillsammans, utan barnen går från bordet efter tio minuter för att titta på tv eller göra något annat. Man kan se det på samhället i stort, att utvecklingen rör sig bort från den gemenskap som fanns förr.

Vad borde vi göra åt det?

– Jag tror inte att någon kan stoppa utvecklingen. Jag har en teori, att utvecklingen rör sig som i en cirkel från stenåldern till nu. Snart är cirkeln sluten och då kommer det att gå tillbaka till hur det var från början. Men allt är inte dåligt med tekniken och it-samhället. Till exempel har det blivit lättare för människor att hålla kontakten med varandra.

**VERONICA
CUBAS, 22, MALMÖ,
MÅNGSYSSLARE**

Hur engagerar du dig?

– Jag är med i scenkonstgruppen Pangea. Jag regisserar, dansar, jobbar med olika teaterprojekt, jonglerar, och en massa annat. Jag tycker att konst och kultur är det bästa sättet att ena folk. Det är mitt redskap för att påverka.

Har du någon idé du skulle vilja genomföra?

– Oj, vi jobbar med olika projekt hela tiden. Men exakt vad som händer i vår är inte bestämt än.

Vad finns det för utmaningar i samhället?

– Det är extremt viktigt att vi kan enas som människor. Vi behöver komma ut ur våra små boxar och bryr oss om andra saker än tv och dator. Vi behöver få utlopp för våra känslor, och det finns tusen olika sätt att göra det på. Till exempel genom dans, eller andra konstnärliga uttryck.

Vem har ansvar för att se till att vi tar det steget?

– Alla har ansvar. Jag har själv valt att använda min kropp som ett redskap, och jag märker att det går att göra människor berörda utan att säga ett ord. Jag vill att människor ska bli fria och lyckliga, och konst och kreativitet hjälper oss att släppa det som är oviktigt. Det finns så många materiella saker som står i vägen för att vi ska må bra.

mannekängintervjuare karin olsson foto jenny ljunggren

NIC-mannekäng # 3

NIC-mannekäng # 4

PORTRÄTT #1: APOKALYPS LABOTEK

”Man kanske kan ta det här, och göra så här – eller så här...”

NIC träffar två industridesigners som hittade varandra och energin till att skapa utifrån det förbrukade.

text august nilsson
foto jenny ljunggren

Quärgstute på en kaj i en del av Malmös stora hamnområde har Apokalyps Labotek flyttat in, och hittat en plats för experimenterande och möten med samarbetspartners. Egna projekt blandas med uppdrag för kommuner, högskolor och företag. Hur växer deras idéer fram och vilka projekt vill de göra imorgon? Och vad är det här för ställe vi befinner oss på?

Petra Lilja: – Det här har varit lagerlokal för salt. Vi har tidigare hyrt in oss i två gamla fabriker och det är den här typen av lokaler vi behöver. Samtidigt sökte vi nu något med hyfsad standard och värme!

Jenny Nordberg: – Det är svårt att hitta en hyresvärd som förstår vårt perspektiv. Vi vill inte ha en ljus och fräsch lokal med plastgolv, nedsänkt tak och kabelrännor på väggen. Det blev lättare när vi sa att vi sökte efter en ”ofräsch lokal”, och till slut hittade vi hit.

Vilka är era planer just idag?

Jenny Nordberg: – Vi har lagt in en förmiddag med egentid i schemat för att skapa utrymme för de egna projekten. Vi behöver i första hand göra en del administration. Innan lunch ska vi till banken och skriva på papper för en ny ekonomisk förening. Och efter lunch ska vi till White arkitekter, vi hjälper dem att rita på ett nytt badhus som ska byggas i Hyllie i Malmö.

Petra Lilja: – Jag har lagt in ett uppdrag till, vi ska fixa lite kemi, en Professor Balthazar-installation till

en klubb. Det ska bubbla och ryka och sådär. Vi två inledde vårt samarbete med att göra en nattklubb, och det är roligt att skapa effekter.

Vad ledde er till att arbeta med design på det sätt som ni gör nu?

Jenny Nordberg: – För mig började det när jag skulle avsluta min utbildning till industridesigner. Som designer hamnar man ofta på ett stort företag med designavdelning, det kändes inte som ett alternativ. Jag körde frilans istället och gjorde egna projekt, ofta mer konstnärliga och ifrågasättande. Jag har nog alltid haft ett starkt driv för rättvisa, men engagemanget kring konsumtion och produktion som vi nu jobbar med växte fram mot slutet av min utbildning.

Petra Lilja: – Jag startade min första miljögrupp när jag gick i sjuan och var 13 år, sedan fortsatte jag att engagera mig i miljöfrågor. Jag hade också ett starkt konstnärligt intresse. Designyrket blev ett sätt att få utlopp för det kreativa. Men vad vill man som designer bidra med – ännu en stol? Jag var ganska klugen under utbildningen, men kom ut och startade eget. Jag fick uppdrag som mest bestod i att färglägga och dekorera. Det gick ett tag, men sedan kände jag att det här inte är jag. Så träffades vi och började jobba ihop. Vi skapade Apokalyps Labotek med ett manifest och en värdegrund, och formulerade det vi var intresserade av att göra.

Jenny Nordberg: – Om vi skulle göra det vi själva var intresserade av fick vi bli våra egna arbetsgivare, och så är det även till stor del idag.

”Vi gör den obligatoriska stolen, bordet och ljusstaken, men på vårt sätt.”

Petra Lilja: – Vi jobbar mycket med kommuner och uppdrag kopplade till arkitektur, stadsplanering och utbildning. Även från konstvärlden får vi förfrågningar och medverkar i projekt. Men när det gäller produktdesign är det få uppdrag.

Jenny Nordberg: – Vi vänder inte ryggen till designvärlden, vi vill verka i den och röra om. Vi gör den obligatoriska stolen, bordet och ljusstaken, men på vårt sätt. Ibland kallas vi entreprenörer, ibland innovatörer, designers eller uppfinnare. För mig räcker det att säga vad jag är utbildad till, jag är industridesigner.

Hur ser er arbetsprocess ut?

Jenny Nordberg: – Vi är engagerade och *doers* båda två, men vi är inte så organiserade. Vi samlar på det som är intressant, spännande eller upprörande. Ett exempel är havet som vi jobbar med nu. Vi har träffat många som är experter, som har tankar, men de kanske inte har tänkt vidare kring vad man kan göra. Där kommer vi in och ser på problemen som ett utgångsläge. Sedan gör vi massa research och kopplar ihop kunskaper.

Petra Lilja: – Vi utgår ifrån vårt nätverk och ser möjligheter till samarbeten. Nästa steg är hur man kan formge något som kan bära meddelandet man vill förmedla. Det handlar också om att hitta finansiering för samarbeten och projekt.

Jenny Nordberg: – Vi vill göra saker. I många projekt har vi gått in med egna pengar för att få det att hända istället för att plocka ut lön. Idag har vi blivit bättre på att hitta samarbeten så att någon faktiskt finansierar det vi gör.

I det ni skapar, vad ser ni som viktigt?

Petra Lilja: – Många projekt har varit lustfyllda, det är viktigt att ha kul i det man gör. Miljöengagemanget jag hade när jag var yngre var som att banka huvudet i väggen. För mig är det viktigt att göra det på ett annat sätt. Tvålen var ett bra projekt eftersom vi visade så tydligt vad vi står för. Många pratar, men vi vill prata och visa!

Jenny Nordberg: – Det som har varit viktigt är fokuset på förståelsen för hur allt hänger ihop, var kommer produkten ifrån? Vi har idag kommit så långt ifrån hur saker uppstår.

Vilka personer eller sammanhang är

Apokalyps Labotek hittade sina drömlokaler i ett före detta saltlager i Malmö hamn. Här förvandlar de uttänsta ting till funktionella designföremål som medvetet utstrålar hur föremålet uppstått. Deras mål? Att bygga ett industriellt imperium med avfall som råvara.

apokalypslabotek.se

– Vi är doers båda två, men vi är inte så organiserade. Vi samlar på det som är intressant, spännande eller upprörande, säger Petra Lilja som tillsammans med Jenny Nordberg är Apokalyps Labotek.

viktiga för er?

Jenny Nordberg: – Många personer har varit viktiga; vid ett tillfälle hade vi sju olika mentorer på en gång. Vi har jobbat med att ha en mentor/expert per område, beroende på projektet vi jobbar med.

– Vi har också prövat att ta hjälp av de stödstrukturer som stöttar nya företag och innovationer, till exempel Almi och tidigare Nutek. Men den hjälp vi har behövt har vi fått genom privata kontakter.

– På ett möte hos Almi träffade vi först en rådgivare, men kände att han inte förstod vad vi pratade om. Då gick vi vidare till chefen, som förklarade för oss vilken typ av projekt de finansierade. Exemplet han lyfte fram handlade om en man, i övre medelåldern, som hade kommit på ett lite annorlunda sätt att lägga asfalt. Asfalt, är det framtiden? Vi kom dit med ett projekt som handlar om återvinning, där kommuner och företag kan tjäna pengar ju mer de återvinner. Vi hade till och med en kund klar, men ändå var de inte intresserade!

Petra Lilja: – Vi har också blivit engagerade i att diskutera innovationsklimatet i Sverige. Det vi ser är att mycket pengar försvinner i administration och de som jobbar med stöd vet inte vad de ska satsa på. De lägger

The Soap – tvålen på använd frityrolja från Malmös falafelkök satte Apokalyps på kartan.

JOHAN OCH DANIEL
FOTOGRAFER/APOKALYPS

hellre pengarna på asfalt än på något osäkert.

Jenny Nordberg: – Ett annat exempel när vi pratar om stödstrukturer är ramarna för att söka stöd från innovationsmyndigheten Vinnova. Som ekonomisk förening har vi inte rätt bolagsform. Är inte det old-fashioned? Vi skaffade ett aktiebolag enbart för att kunna söka stöd.

Vad händer härnäst?

Jenny Nordberg: – I februari lanseerar vi en helt ny grej i samarbete med en tredje person, Mines above ground. Varför bryta ur marken när vi har så mycket redan? Avfall är idag pengar, och om vi kan skapa system kring det kan vi få fler att se värdet av avfall.

Petra Lilja: – Vi har också en massa idéer om olika material kopplat till havet, och kommer göra material-experiment nu under slutet av året. Målet är att vi ska ställa ut de här experimenten på många håll i världen under nästa år.

Jenny Nordberg: – Det är bra att vi får utställningsförfrågningar för det innebär även att vi får deadlines att förhålla oss till. Det är en hjälp att ha ansvar inför någon annan.

– Vi ska bygga ett imperium och bli de nya industrialisterna. Det säger vi med en nypa salt och lite humor, men

det ligger ett allvar i det. Vi vill visa att man kan jobba på ett annat sätt, och bygga ett imperium av ett annat slag.

Vad är viktigt att ha med sig om man har en idé och vill sätta igång?

Jenny Nordberg: – Det är bra att lyssna på andra, att fråga runt mycket. Kanske inte ta till sig alla tankar men vara noga med att värdera kritik. Vem är det som säger det här och vad har den för bakgrund? Vi har mött mycket motstånd, men också mycket pepp från de som förstår vad vi gör. Man får vara kritisk till kritiken.

Petra Lilja: – Sedan måste man vara ganska positivt inställd och tro att saker är möjliga. Kanske inte läsa på för mycket. Vi är till exempel inte kemister, men vi kan göra det vi vill med hjälp av experter. Och här gäller det att ha lite tålamod. Svaret kan först vara ”det där går inte”. En vecka senare kan det ha utvecklats till ”man kanske kan göra så här”.

Jenny Nordberg: – I samarbeten är det viktigt att hitta de som tror och har energi. Det kan ta tid att träffa dem, men de finns! Att köra på sin grej och inte kompromissa är viktigt, man vinner på det i längden. Med kompromisser hade vi inte haft det förtroende vi har idag. Ett manifest är bra för att ha något att falla tillbaka på. ■

”Vi behöver kommunicera så att alla kan vara hjältar”

Vilka verktyg är kraftfulla om man vill väcka medvetenhet och inspirera riktigt många? NIC mötte Sophy Elevall och Magnus Åkerlind som har gett ut en egen tidning, blivit utnämnda till årets miljöhjältar och genomfört en klimatvecka hos Trygg-Hansa.

När NIC möter Sophy Elevall och Magnus Åkerlind sänker sig höstmörkret över Stockholm. I deras lägenhet i Rissne behöver man passera en vägg full med post-its där olika idéer samsas, innan man når köket. En stapel med trälådor avslöjar tidigare leveranser av frukt och grönt från Årstiderna. Det är här, med lägenheten som bas, där de och barnen Amatheus och Maximilian bor, som de tillsammans jobbar med initiativ där klimatfrågan står i fokus.

Hur har er dag sett ut just idag?

Sophy Elevall: – Jag har tittat på hur jag kan sälja in en artikel om Nordic Light Hotel i Stockholm, där de har infört köttfri måndag. Men framförallt har vi jobbat med satsningen ”Veckans hjälte” som vi snart lanserar, och haft ett skype-möte med Jennie

Magasinet Heroes of Today är ett av Sophy Elevall och Magnus Åkerlinds projekt som syftar till att fler ska få upp ögonen för miljöfrågor – och de hjältar som kämpar för en omställning av samhället.

Krook som jobbar med oss. Magnus har försökt hitta den bästa wordpress-lösningen för hemsidan till Veckans hjälte, det har tagit hela dagen.

Magnus Åkerlind: – Vi har inte jobbat med Wordpress tidigare för hemsidor, så vi håller på att lära oss. Det är fantastiskt att det finns och fungerar. Jag har hållit på med IT och kommunikation sedan 1990-talet och då var det hopplöst dyrt att bara göra en blogg.

Hur kommer det sig att ni idag jobbar med egna initiativ inom hållbarhet, hur började det?

Sophy Elevall: – För mig skedde en stor förändring när jag var 22 år. Jag hade mått dåligt väldigt länge, men träffade en person som hävdade att det inte var mig det var fel på, utan världen. Han såg inga begränsningar, utan frågade: ”Vad vill du göra, vad är din högsta dröm?”. Nästa steg för mig var att tillsammans med andra börja agera. Det gav mycket energi.

– När vi sedan väntade barn 2007 såg vi Al Gores film om klimatet och det blev än mer uppenbart att det håller på att gå åt pipan med jorden. Då frågade vi oss – ska vi ta ett vanligt jobb, bara för att få mat på bordet, eller ska vi försöka göra något åt de här frågorna? Så vi började jobba med att skapa initiativ som kan ge stor effekt.

– Vi bodde på Åland, och såg förutsättningarna med korta avstånd, vindkraftverk och långtgående självstyre. Kunde vi övertyga fler om att Åland skulle kunna bli ett klimatvänligt före-

text august nilsson
foto johanna norin &
august nilsson

I Sophys och Magnus kök har trälådorna från Årstiderna en självklar plats under nätkorgarna med frukter.

De 5 viktigaste i Sophy och Magnus nätverk

Social Entrepreneurship Forum i Stockholm: "Deras träffar skapar kontakter med andra sociala entreprenörer i Stockholm, där alla delar med sig av sina kontakter."

Klimat- och miljörörelsen: "Personer vi känner som jobbar och eller är aktivister i klimat- och miljörörelsen."

Tällberg Forum och Future Perfect: "Två exempel på arrangemang som har gett både kontakter och mycket inspiration."

Simon Flato: "En god vän. Simon är grundare av Sustainergies och är en mästare på att koppla ihop människor. De gör bland annat Sustainergies Cup där studenter får tävla i att ta fram hållbarhetslösningar till företag"

Wake-Up Call: "Unga människor som åker runt till bland annat gymnasieskolor och inspirerar andra unga i klimatfrågan. De har massor av energi och får eleverna att tro på sin egen förmåga att förändra. På samma sätt som vi arbetar."

LÄS MER PÅ MAGNUSOCHSOPHY.WORDPRESS.COM

döme? Vi beslutade oss för att göra tio arrangemang på ett år, där det skulle vara roligt, positivt och många skulle kunna involveras. Vi tog in Tobbe Trollkarl till en barndag, gjorde filmfestival, klimatvänligt julbord, hyrde en simhall och gjorde en upplevelsedag om havet. Och vi gjorde det – det gick!

Magnus Åkerlind: – Inför klimatoppmötet i Köpenhamn 2009 flyttade vi till Sverige och samarbetade med olika delar av miljörörelsen. Då upptäckte vi filmen HOME, Yann Arthus-Bertrands film om planeten. Det visade sig att Universal Pictures hade köpt filmen som hade producerats för att vara helt fri. Vi kontaktade Universal och efter ett långt förhandlande på olika nivåer sade de ja till en fri distribution, "Ni får använda DVD:n fritt, men ingen får tjäna pengar på det". Och vår roll blev då att sprida filmen som ett verktyg.

I nästa steg skapade vi tidningen Heroes of Today och då hade vi med oss lärdomen från Åland – att jobba med goda exempel för att få effekt. En inspiration kom också från möten hos Social Entrepreneurship Forum i Stockholm. Vi gick därifrån höga som troll! Här var bara folk som såg tio möjligheter i allting, istället för problem. Idéen om tidningen Heroes of Today med människor som gör en massa bra saker föddes, som ett komplement till filmen HOME.

Vad ser ni som viktigast i det ni har skapat?

Magnus Åkerlind: – Vi har sökt efter nycklar för att nå ut till många. Hur när vi nio miljoner människor med lite resurser? Jag tror mycket på att skapa verktyg som många kan använda.

Sophy Elevall: – För mig är det viktigt att människor själva känner att de kan, att de tror på sig själva. Men hur skriver man om människor som gör fantastiska saker utan att det skapas ett komplex hos de som läser? Vi behöver kommunicera så att alla kan vara hjältar.

Magnus Åkerlind: – Tidningen Heroes of today är ett sätt för oss att rubba status quo och så frön. Vi vill utveckla arbetet med den pedagogiska delen och försöka ta bort trösklar så att det blir lätt för fler att börja göra. Synliggörandet är viktigt, och vi vill sprida bubblen. Folk håller faktiskt på att förändra!

Hur hittar ni resurser till det ni vill göra?

Sophy Elevall: – Det är en utma-

"Vi vill ha verklig förändring, och är ju aktivister i grunden – men man tjänar på att iklä sig olika roller."

Crowd funding

"Finansiera ditt projekt genom sociala nätverk." Så presenterar svenska **Funded By Me** möjligheten att lägga upp sin idé på deras sida och börja samla ekonomiska bidrag. *Crowd funding* har vuxit fram som ett begrepp för när många går samman och bidrar till genomförandet av en idé. Tjänsten Funded By Me startade våren 2011 men det finns internationella motsvarigheter som har varit igång i några år. En poäng med att skapa en crowd funding-kampanj kan förutom finansieringen vara att tidigt skapa ett intresse för idén, att börja skapa uppmärksamhet kring det du vill göra.

fundedbyme.se
kickstarter.com

Fler tips finns i skriften "Finansiera mera" från Media Evolution <http://3bl.me/r25rhp>

ning, två gånger har vi behövt flytta hem till mina föräldrar. Att jaga pengar tar mycket tid från fokuset på själva projektet eller arrangemanget.

Magnus Åkerlind: – Ja, samtidigt har vi det senaste året haft en bättre grund genom att sälja ett utbildningspaket med tidningen och filmen. Beställningar har kommit in automatiskt.

Sophy Elevall: – Vi tryckte tidningen Heroes of Today på kredit med tre månaders frist. Vi lånade 200 000:- från oss själva, som vi inte hade. Det var en risk, men vi tänkte; om inte vi gör det, så kommer ingen annan göra det.

Magnus Åkerlind: – När vi skapade tidningen förstod vi nog inte riktigt att vi skapade en produkt som vi kunde sälja även på sikt. När vi väl hade betalat tryckeriet och andra fick vi ett väldigt lugn i det. Vi erbjuder något, och om några köper in en volym har vi månadshyran täckt.

Hur ser ni på att använda marknaden som en kanal, ett sätt att sprida medvetenhet?

Magnus Åkerlind: – När vi började på Åland fick vi en del reaktioner från de som var aktivister sedan länge, "hur kan ni samarbeta med företag?". Jag tror att vi har olika roller att spela, för att minska glappen mellan olika förståelser av världen. Vi vill ha verklig förändring och är ju aktivister i grunden – men man tjänar på att iklä sig olika roller.

Sophy Elevall: – Det är viktigt att tänka efter vad som verkligen gör skillnad. Samtidigt är det viktigt att inte tappa bort sig själv i för mycket strategi och att hålla fast vid sina grundvärderingar.

Ni jobbade tidigare i år med ett uppdrag för Trygg-Hansa, hur kom det sig?

Sophy Elevall: – De är en av samarbetsparterna bakom utmärkelsen "Årets Miljöhjälte" som vi fick 2010. Då fick vi kontakter som följdes upp när Trygg-Hansa skulle genomföra en klimatvecka med personalen i Stockholm.

Magnus Åkerlind: – De flesta CSR-anställda på de stora företagen är nog ofta väldigt isolerade i sin arbets-situation, och därför är det bra att ta in personer som oss. Vi var extremt annorlunda. Men det som skapade mest reaktioner under veckan var nog att Trygg-Hansas CSR-ansvarige plockade bort pappersmuggarna vid kaffeautomaterna. Alla fick sin kopp i porslin att hålla reda på. Det blev en

jättegrej, för alla var tvungna att förändra sitt beteende.

Sophy Elevall: – Under veckan var det mycket fokus på upplevelser, att visa på exempel och ge möjligheten att testa. Det fanns elcyklar och elbilar, segways och de fick provsmaka mat. Upplevelser är ofta lättare att komma ihåg än bara en faktabaserad föreläsning, och i kombination kan det bli väldigt bra.

Hur organiserar ni er i ert arbete?

Sophy Elevall: – Magnus har en enskild firma som vi sköter ekonomin genom. Men vi tittar på annan form. Beroende på var vi kan få stöd ifrån framöver får vi välja den form som passar bäst.

Magnus Åkerlind: – I själva arbetet så kompletterar vi varandra. Jag är mer ute på möten och vill att saker ska gå snabbt. Medan du Sophy är mer noggrann och vill arbeta igenom saker.

Sophy Elevall: – Det har kommit längs vägen. I början gjorde vi båda allt. Vi skulle båda ta saker per telefon, båda skriva, båda sälja. Nu har vi mer lärt oss att hitta fokus och att dela upp arbetet. Vi jobbar hemifrån, och det underlättar när vi har barn. Men målet är att hitta en annan struktur.

Magnus Åkerlind: – Tanken är att hitta en plats i stan där vi kan sitta och jobba i samma lokal som andra. Det blir ett annat typ av nätverkande.

Vilka är era tankar om samhälls-entreprenörskap i Sverige om vi blickar framåt?

Magnus Åkerlind: – Vi är ett av de länder som har det bäst i världen. Och det ger förutsättningar för många att ta initiativ, utan att behöva ta alltför stor risk.

Sophy Elevall: – Jag tror att det blir viktigare för människor att jobba med något som man tycker om att göra för att må bra, det kommer mer av den delen.

Magnus Åkerlind: – Behoven av att ställa om lokalt skapar också möjligheter. Kanske kommer vi generellt ha flera olika jobb och dela arbetstiden mellan ett jobb där vi är anställda och en annan del där vi jobbar med egna initiativ. Möjligheten att skapa intresse för sitt projekt genom crowd funding är fantastiskt. Möjligheten att samla stöd från andra håll än det offentliga ger en frihet. Perspektivet från investerare håller också på att förändras, allt handlar inte om att få avkastning, det kan också handla om den effekt investeringar får lokalt. Det är en väldigt spännande tid att leva i som vi har framför oss. ■

RÖSTER FRÅN SAMHÄLLSENTREPRENÖRER ÖVER VÄRLDEN

**ELI MALINSKY,
TORONTO CENTRE FOR
SOCIAL INNOVATION**

1) Samhälls-entreprenörskap växer kraftigt i Toronto och i Kanada. Fler människor börjar utforska möjligheterna att blanda sociala målsättningar med hållbara affärsmodeller. Med det sagt är det fortsatt en tid av kamp eftersom utforskandet sker med ett rätt begränsat stöd från institutioner.

2) Den viktigaste frågan är hur vi kan stödja samhälls-entreprenörer i uppstartsfasen, så att de här nya verksamheterna får de bästa förutsättningarna att lyckas.

socialinnovation.ca

**EDWARD
ANDERSSON, LONDON,
INVOLVE**

1) Den ekonomiska krisen för med sig både möjligheter och hot. Den är positiv för samhälls-entreprenörskap som bara kräver liten startinvestering. Däremot blir det svårare för initiativ som kräver större finansiering i starten, och där effekter bara nås över lång tid. För finansärer med mindre svängrum är balansgången svår mellan att stötta nya initiativ eller att hålla sig till existerande verksamheter.

2) I vilken utsträckning politiken är genuint intresserad av att lämna över riktig makt och kontroll till medborgare, brukare och lokalsamhällen. Om samhälls-entreprenörskap ska bli mer än ett marginellt fenomen behöver makten komma närmre medborgarna.

involve.org.uk

**CHIARA CAMPO-
NESCHI, ROM/TORONTO, THE
ENABLING CITY**

1) Jag delar min tid mellan Toronto, som hyllas inom området, och Rom, där Italiens brist på politiskt ledarskap och ekonomiska problem är dominerande. Men civilsamhället i Italien gör mycket, inom den sociala ekonomin är den kooperativa traditionen och rättvis handel starka områden. Jag är verkligen glad att se så många initiativ för förändring från medborgargrupper. I Toronto har jag över åren sett en ökad vilja att skapa struktur som stödjer den kreativa kapaciteten hos aktörer som jobbar för utveckling i staden och världen. Det finns fantastiska stadsdelar där gräsrotsgrupper gör sin röst hörd och påverkar.

2) När samhälls-entreprenörskap är mer etablerat är den viktigaste frågan att dessa initiativ fortsätter vara rotade i en teori om förändring tillsammans med en analys av politik och ekonomi. En annan del är experimenterandet med verksamhetsmodeller som inte är kapitalistiska, som kooperativ och nätverk för att dela resurser. Jag intresserar mig för modeller för samarbete, och uppmärksammar speciellt den mångkulturella dynamik som utvecklas i Kanada.

enablingcity.com

**KAREN TONG,
HONG KONG**

1) Samhälls-entreprenörskap blir alltmer populärt och har stöd från regeringen. I Hong Kong var "social entrepreneurship" ett nytt begrepp för bara några år sedan. Det finns nu en förståelse för den här typen av verksamheter, som i första hand finns inom tjänstesektorn (t ex företag inom städning, skadedjursbekämpning och ekoturism.)

2) Kompetensen behöver höjas hos anställda, det behövs utbildning i bland annat ledarskap och språk. Konkurrensen är hård i Hong Kong, många social enterprises har svårt att gå med vinst. Många företag är även nystartade och har kort meritlista. Nästa steg kan vara att integrera samhälls-entreprenörskap i utbildningssystemet.

**JAYNE JÖNSSON,
SVERIGE/FILIPPINERNA,
MADDIE KAY**

1) Samhälls-entreprenörskap har en potential att bekämpa fattigdom genom att initiativ startas som leder till kapacitetshöjning och självständighet. Det kan bidra till hejda utvandringen av arbetskraft. Med bättre förutsättningar på hemmaplan får vi färre barn som behöver växa upp med saknade föräldrar, och fler unga talanger som kan vara med och bygga landet.

2) Att bo i Sverige med asiatisk bakgrund för samman det bästa av två världar. Genom att studera samhälls-entreprenörskap och genom att starta upp ett litet företag i samarbete med producenter i Filippinerna lär jag mig och får insikt i både potentialen och utmaningarna med samhälls-entreprenörskap.

maddiekay.se

**MELINA
CHAN, KAMBODJA, KINYEI
SOCIAL INITIATIVE**

1) I Kambodja innebär samhälls-entreprenörskap en berusande blandning av utmaningar och möjligheter. Den unga befolkningen möter en arbetsmarknad som inte hänger med. Samtidigt krymper NGO-sektorn, som under två decennier har varit det viktigaste instrumentet för social förändring och skapat många anställningar. Samhälls-entreprenörskap fyller en viktig roll men det finns utmaningar.

2) För oss är den största utmaningen hur vi kan locka begåvade människor bort från traditionella karriärvägar inom institutioner och inspirera dem till att engagera sig i samhällsproblem.

kinyei.org

1) What is the condition for social entrepreneurship in your region?

2) What is the most important question for you right now in your work /as a social entrepreneur?

Med röda stugor som uttrycksform

För någon dag sedan fick jag syn på den röda stugan som ligger och guppar i vattnet intill hovrätten i Malmö.

Jag tänkte direkt, som den västeråsare jag i grunden är, att det här måste vara ett verk av Mikael Genberg. För er som inte känner till Genberg kan jag berätta att han bland annat är känd för "Hotell Hackspett" och "Hotell Utter-in". Två små röda stugor placerade på fantasifulla platser. Hotell Hackspett är monterat högt upp i trädkronan i en ek mitt i Vasaparken, Västerås. Där går det att hyra in sig för en natt, något som har blivit populärt bland annat som femtioårspresent.

Hotell Utter-in är även det ett mini-hotell. Beläget strax utanför småbåtshamnarna i Västerås. Ovan ytan ser det ut som en liten flytande röd stuga. Men under vattnet finns ett helt sovrum med stora fönster så att man kan sova med fiskarna som grannar.

Men Genberg är kanske mest känd för sina framtida planer. Tillsammans med bland annat NASA planerar han att sätta en röd stuga på månen, och det ser ut att kunna bli verklighet.

Nu visade det sig dock att det inte var han som gjort stugan med vita knutar utanför hovrätten i Malmö.

Det är Tea Mäkipää och Halldor Ulfarsson som ligger bakom installationen. De säger att den skall påminna oss om den globala uppvärmningen och om vår moderna livsstils sårbarhet.

Hur som helst så har dessa konstnärer, med totalt motsatta syften, valt att uttrycka sig genom att använda sig av röda stugor. Medan Mäkipää och Ulfarsson vill varna oss för vår överkonsumtion och ohållbara livsstil har Genberg valt att sätta igång ett enormt energikrävande projekt för att uppföra en stuga på månen.

Om den halvt sjunkande Sverige-idyllen kommer få oss att ändra vårt levnadssätt eller om en stuga på månen får oss att känna hopp och inse att allt är möjligt återstår att se. Klart är i alla fall att de röda stugorna har tagit klivet ut ur hörtorgskonstens ramar och börjat söka efter nya uppdragsgivare inom konstvärlden.

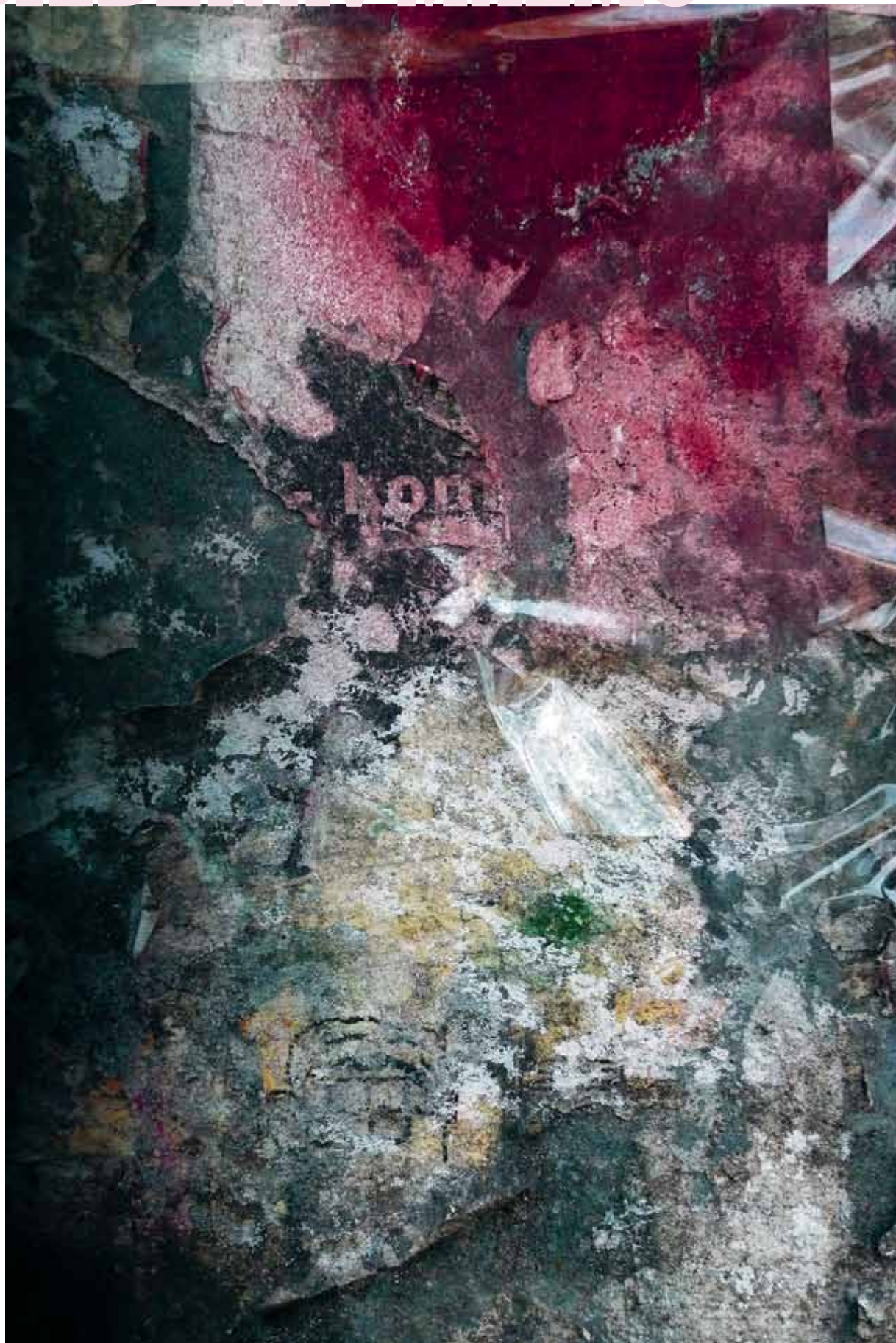
Foto och text Tobias Franzén

Tips!

Läs mer om konst som samhällsförändrande kraft i kapitlet "Uppbrottet från bruksmentalitet och inlärda hjälplöshet – eller konsten att tankeprovocera" i antologin *Samhällets entreprenörer*. Lasse Ekstrand och Monika Wallmon beskriver en konstnärsroll alla kan stiga in i och som tydligt och medvetet interagerar med samhället. De menar att tankestörningar och provokation är en förutsättning för en utveckling som behövs. Inte minst lyfter de fram hur installationer kan skapa rum för kommunikation mellan människor som annars inte hade ägt rum.

Ladda ner från:
<http://3bl.me/rw3zy2>

BILDER AV MALMÖ

► I Malmö har nollvisionen mot klotter inte fått fotfäste. Det finns två lagliga grafittiväggar och en folkhögskola som har kurser i urbankonst. Malmö är staden där det finns guidade turer för att visa upp de många gatukonstnärernas finurliga verk.

Somliga anser att dessa avtryck på staden förfular och skapar otrygghet. Andra ser det som en konstform och menar att det är alla medborgares rättighet att få vara med och forma sin stad.

Elskåp har en särskild förmåga att attrahera gatans konstnärer. På deras förzinkade ytor pågår en ständig kamp om det offentliga utrymmet.

Fotografen Jesper Blomqvist har ägnat ett år åt att dokumentera kabelskåp i Malmö, från mycket nära håll. Genom sin lins har han fått årlager av sprayfärg, affischrester, korrosion och växtlighet att smälta samman och bilda en ny yta med ett eget språk. Det dokumentära fotot lösgör sig från sitt motiv och öppnar sig mot nya tolkningsrymder, bortom fult eller fint, rätt eller fel. ”En tillfällighetens, eller slumpens, konst”, som han själv uttrycker det.

Bilderna ska under 2012 ställas ut på galleri och sammanställas i en katalog. ■

FOTNOT: Projektet söker samarbetspartners som vill vara med och sprida en närgången dokumentation av Malmö. Bilder som på en och samma gång tolkar och bidrar till stadens ansikte. Kontakta Eklundhpaglert Förlag på info@eklundhpaglert.se eller 0730-727 928.

Samtliga bilder från projektet *Utan titel*, 2011–2012. FOTO JESPER BLOMQVIST

MÖTE MED FORSKAREN FREDRIK BJÖRK

Kritisk akademiker blev folkbildningskramare

intervju
göte rudvall

foto
jenny ljunggren

Samhällsentreprenörskap är ett område som utvecklas explosionsartat i Öresundsregionen just nu. I stormögat står Fredrik Björk på Malmö högskola. Folkbildningsnestorn Göte Rudvall träffade honom för att höra vilken roll forskning och nya utbildningar spelar för framväxten av den nya tidens entreprenörskap.

Du har ett stort nätverk och en av de aktörer du samarbetar med är Glokala folkhögskolan i Malmö, hur kommer det sig?

– Det började med att jag blev ombedd att vara med och göra en kurs i projektledning som planerades av Föreningen Bryggeriet, som hade skapat en skejthall inomhus i Prippts gamla bryggeri. Hälften av kursen skulle göras som en folkhögskolekurs och hälften som uppdragsutbildning på Malmö högskola. Samarbetet kring att göra kurser har fortsatt och sedan Glokala folkhögskolan kom till 2005 har vi haft en nära kontakt.

Hur ser du på begreppen folkrörelse och folkbildning?

– När jag blev involverad i Bryggeriets kurs hade jag inte en positiv relation till begreppen. Det jag hade kommit i kontakt med, främst i form av studiecirkelverksamhet med musikinriktning, hade inte imponerat. Men jag började ändra min syn på folkbildning

i samband med att jag förändrade min syn på kunskap och utbildning. En start för det var när jag engagerade mig i ett föräldrakooperativt dagis. Då kom jag att fundera över hur kunskap växer fram. Jag tänkte på mina egna erfarenheter av skola och utbildning och vilka märkliga föreställningar som fanns om hur lärande måste gå till. När jag sedan kom i kontakt med grundidéerna bakom folkbildningen

så blev jag mer intresserad. Jag uppskattade tanken att sätta människan i centrum istället för att det akademiska "Ämnet" skulle vara i centrum, vilket jag upplevt vara fallet i Lund. Jag fann att själva kärnan i folkbildningstanken var att lära i gemenskap med andra och utbyta erfarenheter i en gemensam kunskapsprocess.

– Nu är folkbildningstanken mer aktuell än någonsin tidigare. Forskningen visar att ett förhållningssätt som sätter individen i centrum är mest värdefullt när det gäller lärandeprocesser. Högskolorna har också alltmer anammat detta tänkande.

Malmö har genomgått mycket stora förändringar; från industristad, in i en tid av nedgång och vidare till en framgångsrik kunskaps- och tjänstestad. Vad har möjliggjort detta?

– Det är en fantastisk utveckling på ett par årtionden och det finns många möjliga förklaringar. Det fanns en potential för det, och i samhällsklimatet

en öppning att söka nya lösningar. Det fanns en medvetenhet om att man var i kris, men det fanns också en känsla för staden. Det var givetvis viktigt med de stora infrastruktursatsningar som gjordes, särskilt bron och högskolan. Men det är inte alla städer som gjort satsningar på kommunikationer och utbildning som lyckats vända en nedåtgående spiral.

– Jag tror att det var Hans-Edvard Roos vid Lunds universitet som lyfte fram att Malmö ända sedan 60-talet, och kanske tidigare, haft ett vitalt självständigt kulturliv. Det bidrog till att hålla igång intellektuella diskussioner som inte bara handlade om kultur utan även om samhällsutveckling. Det är också värt att nämna att de gamla "proggarna" varit ganska entreprenöriella av sig. Man drev organisationer och startade verksamheter. Frågan är om inte detta haft stor betydelse. Det finns även idag en stor grupp av utomparlamentariska aktörer som är mycket entreprenöriella.

I din roll på Malmö högskola leder du bland annat kurser i ledarskap för hållbarhet. Är du en ledare?

– Jag uppfattar inte mig som en ledare; jag är mer av en ”kopplare”. Jag kopplar samman olika människor och verksamheter.

Är detta inte en form av modernt ledarskap i ett nätverkssamhälle?

– Ja, det kan man kanske säga. Men för många har ledarskap blivit synonymt med styrning – förmågan att få andra människor att göra det du vill. På engelska översätter jag kursledare med ”course coordinator”. Jag koordinerar och skapar en ram som ger utrymme för deltagarnas initiativrikedom och kreativitet.

Du har varit med och följt upp Stiftelsen för kunskap- och kompetensutvecklings (KK-stiftelsen) pilotprojekt i samhällsentreprenörskap. Vilka är erfarenheterna från detta arbete?

– I Malmö blev Moomsteatern och Glokala folkhögskolan under åren 2008–2010 två av stiftelsens åtta så kallade piloter för samhällsentreprenörskap. Malmö högskola fick också ansvar att samverka med Sättra Brunn utanför Sala. Syftet med dessa projekt var att i samproduktion utveckla undervisningsmoment inom samhälls-entreprenörskap. Ett viktigt resultat av processen är tillkomsten av Centrum för publikt entreprenörskap. I denna formering har Folkuniversitetet i Malmö genom Ingemar Holm en ledande roll. Folkbildningsföreningen och Malmö högskola ingår också i styrgruppen, och det samspel som finns mellan oss har varit mycket betydelsefullt.

– När man skapar organisationer för att stimulera innovativ verksamhet ute i samhället bör det finnas ett tydligt ägarskap från den egna sektorn. Högskolan kan vara en medspelare, men jag tror inte att vi ska äga en sådan process. Detta kan spela en avgörande roll för uthålligheten.

– Det är också viktigt att det finns resurser som garanterar långsiktighet inom den idéburna sektorn. Visst behövs det pengar, men – och detta är paradoxen – det är framför allt viktigt att dessa organisationer är burna av idéer och engagerade människor, snarare än av formella resurser och institutioner. Det stärker uthålligheten. När vi inte längre har resurser för en verksamhet på högskolan så kommer vi sannolikt relativt osentimentalt att stänga ner den. Vi har mycket begränsat med egna resurser för att driva denna typ av processer.

"Visst behövs det pengar, men – och detta är paradoxen – det är framför allt viktigt att dessa organisationer är burna av idéer och engagerade människor, snarare än av formella resurser och institutioner."

Pilotprojekten om samhälls-entreprenörskap var tvååriga. Sedan förändrade KK-stiftelsen satsningen och överlät ansvaret för fortsatt arbete till högskolorna. Hur ser du på det?

– Följderna blev både positiva och negativa. Om programmet hade fullföljts med de 120 miljoner kronor som ursprungligen avsatts tror jag att det finns en risk att starka aktörer som anser sig ha rätt att dominera området skulle ha gått in och markerat revir. En stor del av resurserna skulle ha sugits upp av befintliga organisationer utan någon djupare reflektion.

– Utvecklingen av högskoleutbildning inom samhälls-entreprenörskap har varit framgångsrikt hos oss, och de kurser vi har är en direkt följd av projekten. Vi försökte analysera och skilja ut vad som är mest relevant med det här ämnesområdet. Dessa kurser hamnade inom området Ledarskap och organisation och fokus är därför på de perspektiven. Vi har lagt stor vikt vid begreppen tillit och socialt kapital. Ett annat för oss viktigt begrepp är *community*, det vill säga vikten av att förankra de här företeelserna i den lokala närmiljön, den ekonomiska, politiska och kulturella verkligheten.

– Något annat som vi tar upp är vikten av att ha en fungerande affärsmodell eller verksamhetsmodell, att skapa sig en klar bild av var resurserna ska komma ifrån, vad det är för tjänst eller produkt som man tillhandahåller och hur man organiserar arbetet. Vi tar upp delaktighetsfrågor, medlemskap eller ägande, i vilken utsträckning som brukare ska vara inkluderade i verksamheten. Vi arbetar med olika modeller och söker ge en förståelse för nackdelar och fördelar. Vi tar också upp etiska frågor.

– Uthållighet är också en viktig sak. Att få till stånd ett projekt på ett eller ett par år är inte så svårt. Det har ibland rentav blivit ett slags arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Att få verksamheter att vara uthålliga är betydligt svårare, inte minst att överleva generationsskiftet med nya företrädare för verksamheten. Det är en utmaning.

Ni har samarbetat med andra länder kring kursutveckling, särskilt med Roskilde universitet. Vad har det betytt?

– Samarbetet med Roskilde är en grundsten för oss. För många från andra delar av världen kan den nordiska välfärdsmodellen upplevas som ganska sammanhållen. Men för oss som befinner oss i händelsernas mitt är det tydligt att skillnaderna mellan Sverige

och Danmark är betydande, även om det också finns likheter. Det gör att vi kan se på varandra med nyfikna ögon. Fler av dem som svarar för ämnet vid Roskilde universitet har också en bakgrund som praktiker, och det finns ett utvecklat samarbete med olika verksamheter, bland annat på Nørrebro i Köpenhamn.

Hur fungerar de internationella kurserna i *Social entrepreneurship* på Malmö högskola? Är de efterfrågade?

– Första året var det 20 sökande till varje utbildningsplats. Nu är det fyra. Men det räcker ju bra. Vi arbetar mycket med fallstudier, en form av berättelser. En del är textbaserade som berättar om organisationer och

skeenden inom dessa. Studenterna får försöka ta ställning, analysera och komma med förslag till lärdomar som man kan dra av exemplen. Vi arbetar också med vad vi kallar för *live cases*. Då har vi ett seminarium där en eller flera personer från en organisation berättar om sina utmaningar och var de befinner sig i processen. Studenterna får sedan ställa frågor. Efteråt får de diskutera i grupp och skriva en rapport med förslag på handlingsalternativ.

Hur ser framtiden ur för samhälls-entreprenörskap?

– Först vill jag framhålla att det här är ett område som fullständigt exploderar. Det händer så mycket i Öresundsregionen och de andra stor-

stadsregionerna i Skandinavien att det är omöjligt att följa med i allt. Samma dag kan det här i Malmö vara två, tre seminarier med internationella gäster, som tar upp frågor som berör samhälls-entreprenörskap.

Inget fel med det, väl?

– Nej, men det känns som att man behöver rensa i den något vildvuxna floran. Vi har hittills varit väldigt inkluderande och öppna med definitionerna. Alla som vill har kunnat vara samhälls-entreprenörer. Vi måste bli tydligare på gränsdragningar. Annars kan vi bli irrelevanta. Vi måste passa oss så att vi inte fastnar i fällan att samhälls-entreprenörer bara är ”snälla människor som gör gott”. Jag tycker det är viktigt att lyfta fram den omväl-

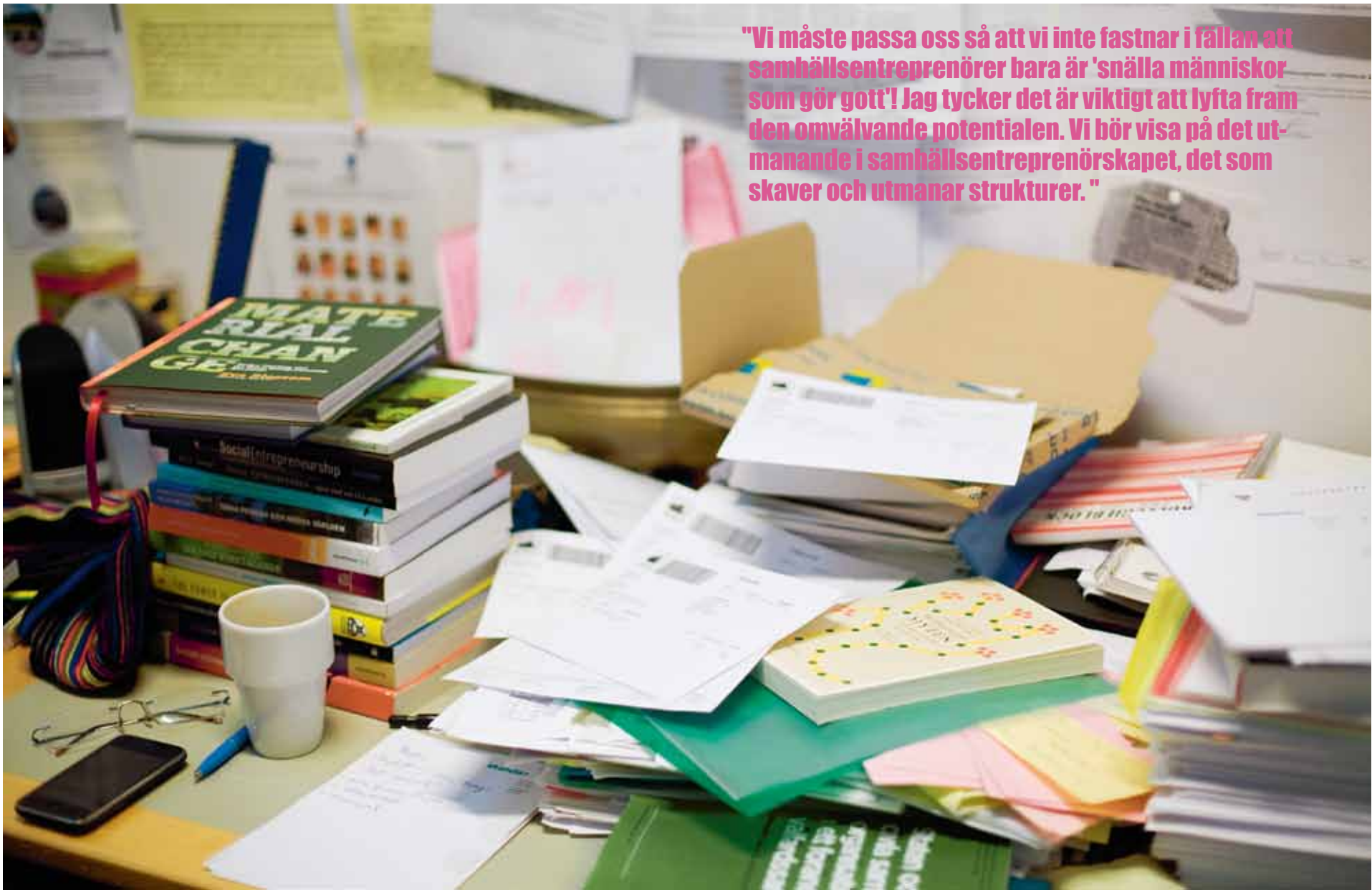

Fredrik Björk är doktorand i historia, adjunkt i miljövetenskap och kursansvarig för bland annat *Social Entrepreneurship and Innovation* på Malmö högskola.

vande potentialen. Vi bör visa på det utmanande i samhälls-entreprenörskapet, det som skaver och utmanar strukturer.

– När vi nu börjar få mer uppmärksamhet och intresse från politiskt håll får vi heller inte bli fartblinda. Vi bör inte bli alltför tacksamma för det intresse som visas från amerikanska riskkapitalister eller ledande politiker. Kontakten med de som verkligen gör saker är det viktiga på längre sikt. Det måste forskningen framför allt uppehålla sig vid. ■

Göte Rudvall som gjort denna intervju är mångårig folkbildare och tidigare bland annat verksam vid lärarutbildningen i Malmö.

"Vi måste passa oss så att vi inte fastnar i fällan att samhälls-entreprenörer bara är 'snälla människor som gör gott'! Jag tycker det är viktigt att lyfta fram den omvälvande potentialen. Vi bör visa på det utmanande i samhälls-entreprenörskapet, det som skaver och utmanar strukturer."

Om kraften i ”som om”...

”Det väsentliga för samhällsentreprenörer är att betona behov, medan det för affärsentreprenörer är att betona efterfrågan.

Vårt samhälle är ett förändringarnas samhälle. Vi märker detta överallt. Men att säga att vi lever i ”ett förändringarnas samhälle” är inte tillräckligt. De förändringar som vi måste hantera innehåller allt oftare genuina osäkerheter. Sådana osäkerheter kan inte elimineras, inte ens minskas, genom en mera noggrann och mera detaljerad planering.

Våra förändringar har, så att säga, förändrats. Detta betyder bland annat att man allt mindre kan sitta och vänta på den delen av framtiden man tror sig förutsäga, och att man alltmer måste skapa den delen av framtiden som man inte kan förutsäga – och börja med att göra det nu!

Det finns många tyckare som hävdar att vi numera befinner oss i ett kunskapssamhälle. Jag håller med om detta. Men vad betyder det egentligen? Det betyder framför allt att det viktigaste som behövs för att sätta igång en ny verksamhet i samhället är inte längre pengar, utan något annat. Nämligen en vidare förståelse för vilka mänskliga insatser (egna och andras) som är nödvändiga för att få igång något nytt.

För att kunna hantera vårt moderna samhälle krävs människor som förstår att framtiden till stora delar skapas i nuet, som förstår att kunskap i vid mening är av nöden, och som förstår hur man ska kunna skapa nyheter i nätverk. Jag vill kalla dessa människor entreprenörer! De kan också kallas (med en vacker svensk term) för företagsamma människor. Företagsamma människor (i entreprenöriell mening) fungerar i en situation på två sätt:

1 – de ”inte bara är”. De agerar utöver att vandra i redan utstakade spår. Det vill säga, de begränsas inte av de uppgifter de fått sig förelagda eller enligt den befattningsbeskrivning de fått ta del av, utan gör något därutöver för att komma fram med nya lösningar.

2 – de agerar ”som om”. Detta innebär framför allt att de inte begränsas av de resurser som finns eller som de ser komma, utan hoppas att agera så intressant för sin omgivning att nya resurser genereras efter hand. Det betyder också att de agerar som om de inte ser några större risker med vad de gör (även om omgivningen till en början kan ha en helt annan åsikt) eller som om de redan nått viss framgång trots att de

kanske inte ens har börjat.

Jag brukar uttrycka det så att entreprenörer agerar med fyra kroppsdelar – och alla måste vara där! De är:

Huvudet, för att förstå lite av vad det handlar om.

Hjärtat, för ha viljekraft att ge sig ut i det delvis okända.

Mage, för att ha mod att agera trots eventuellt motstånd.

Lemmar, för att ha handlingskraft och verkligen göra någonting.

Framgångsrika entreprenörer måste, som jag ser det, ha viss kunskap, viljekraft, mod och handlingskraft (jag kallar det de fyra v:na: veta, vilja, våga, vandra).

Men, som vi sett ovan är självkänedom inte tillräckligt. Man måste också skaffa sig kunskap om tillgängliga och nyttiga nätverk (vilka ger kontakter med andra människor där man får tillgång till resurser, råd och stöd som man eventuellt saknar när man börjar och som man kan anpassa – skapa – till vad man behöver efter hand).

Nu ska ingen tro att man måste ha en fullständig och klar bild av allt det ovanstående innan man börjar – ingalunda! Att göra något nytt (entreprenörskap innebär alltid att – åtminstone delvis – göra något nytt) leder alltid till misstag. Det viktiga är att man lär av sina misstag när man går framåt, och inte gör om dem.

Nu finns det olika entreprenörer, förstås. En tudelning är mellan affärsentreprenörer och samhällsentreprenörer. Detta är en accepterad klassificering av entreprenörer idag. Det väsentliga för samhällsentreprenörer är att betona behov, medan det för affärsentreprenörer är att betona efterfrågan. Detta är ett något annorlunda sätt att uttrycka det faktum att samhällsentreprenörer främst fokuserar sig på allmännyttan, medan affärsentreprenörer främst fokuserar sig på egennyttan. Det finns skillnader mellan behov och efterfrågan. Mahatma Gandhi sa en gång: ”Det finns mat så att det täcker allas behov men inte allas efterfrågan”.

/Björn Bjerke är professor i entreprenörskap och verksam vid Linnéuniversitetet. Tillsammans med Mathias Karlsson är han aktuell med boken ”Publikt entreprenörskap – Att inte bara vara och att agera som om”.

Att försöka ge en uttömmande bild av allt som är på gång inom samhällsentreprenörskap i Sverige, är dömt att misslyckas. Men här är ett höftskott ut i djungelfloran av evenemang och informationsflöden som har med ämnet att göra. /NIC

VÅRENS TRE HÄNDELSE ENLIGT NIC:

26 MARS, STOCKHOLM: SOCIAL INNOVATION – LEDARSKAP

Sektor3, Mötesplatsen för social innovation och samhällsentreprenörskap och British Council bjuder in till fyra träffar om social innovation under våren. Den avslutande har fokus på ledarskap. Läs mer via arrangörerna eller på twitter #socinnx4

8–10 MAJ, MALMÖ: SOCAP FUTURE

"At the intersection of money and meaning" Den europeiska delen av SOCAP hålls 2012 i Malmö. Det blir ett forum som knyter samman samhällsentreprenörer, innovatörer, investerare, stiftelser och institutioner. <http://europe.socialcapitalmarkets.net>

18–19 JUNI, SÄTRA BRUNN: LOKALEKONOMIDAGARNA 2012

Mötesplats för en levande lokal ekonomi med seminarier och nätverkande.

Håll koll

Twitter

@Sektor3 Kommentarer från Tanke-smedjan för det civila samhället, Sektor3

@Samhallsentrepr Svenska och internationella uppdateringar med Mötesplatsen för social innovation och samhällsentreprenörskap

@SE_Forum Social Entrepreneurship Forum med bas i Stockholm tipsar om sina kommande arrangemang och annat spännande.

Bloggar

www.isk-gbg.org/99our68

Karl Palmås har under flera år varit en av forskarna inom samhällsentreprenörskap och skriver ofta med intressanta teoretiska perspektiv.

publiktentreprenorskap.se/blogg

Goda historier och nyheter från Centrum för Publikt Entreprenörskap.

sosialtentreprenorskap.com

Samhällsentreprenörskap på norsk, få uppdateringar från fältet i Norge!

Plattformer

jagharenide.org

Ger inspiration och tips från idé till handling – en handlingsbok för samhällsentreprenörer.

samhallsentreprenor.se

Den nationella mötesplatsen för social innovation och samhällsentreprenörskap samlar många aktörer och har ett spännande nyhetsflöde.

socialedge.org

Skoll Foundation står bakom den här plattformen som samlar en rad bloggar från aktiva samhällsentreprenörer.

Crowd funding

Funded by me. Svensk plattform som har vuxit snabbt sedan starten våren 2011. fundedbyme.com

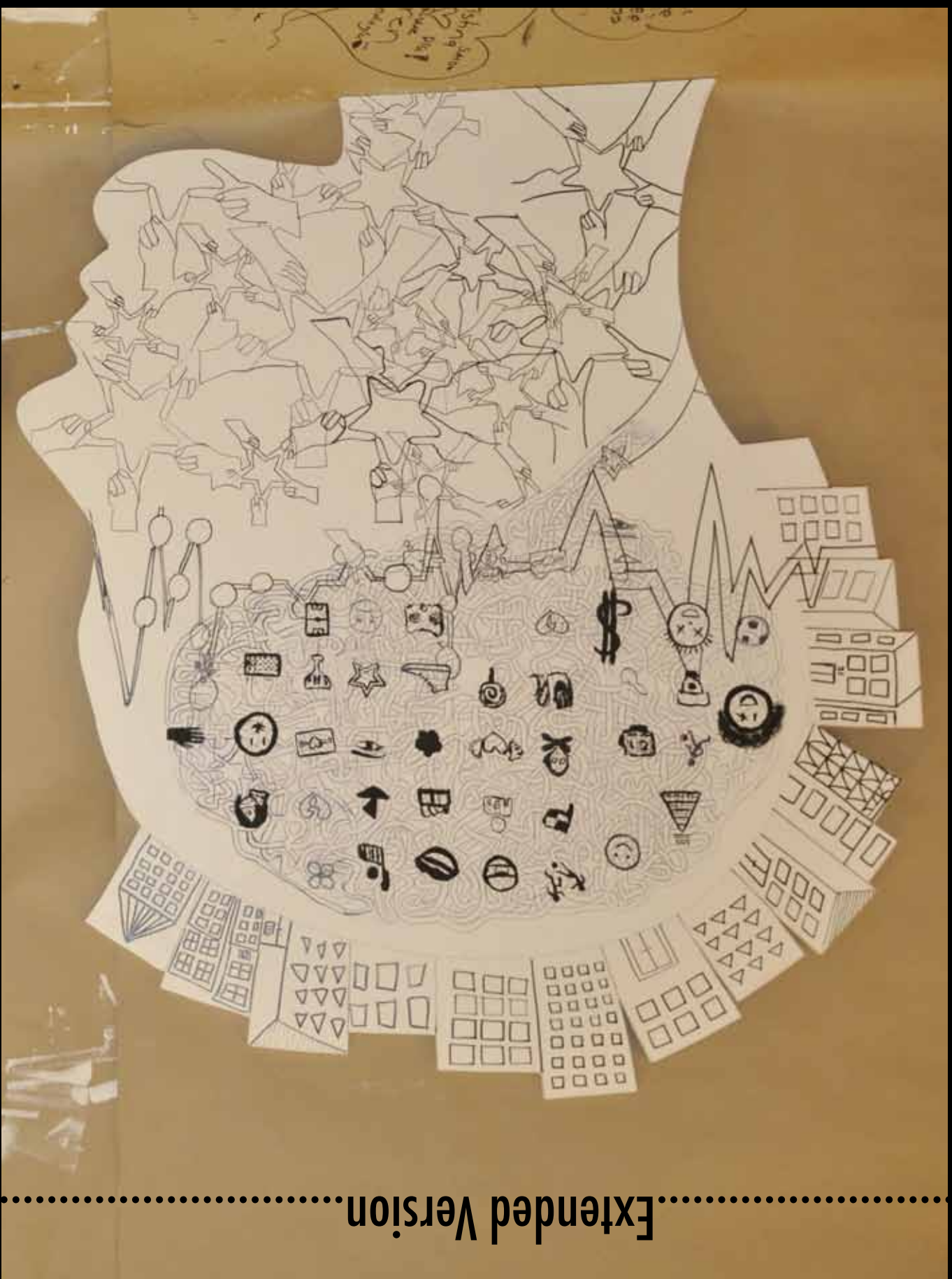
Kickstarter. Största crowd funding-plattformen internationellt för att finansiera kreativa projekt.

kickstarter.com

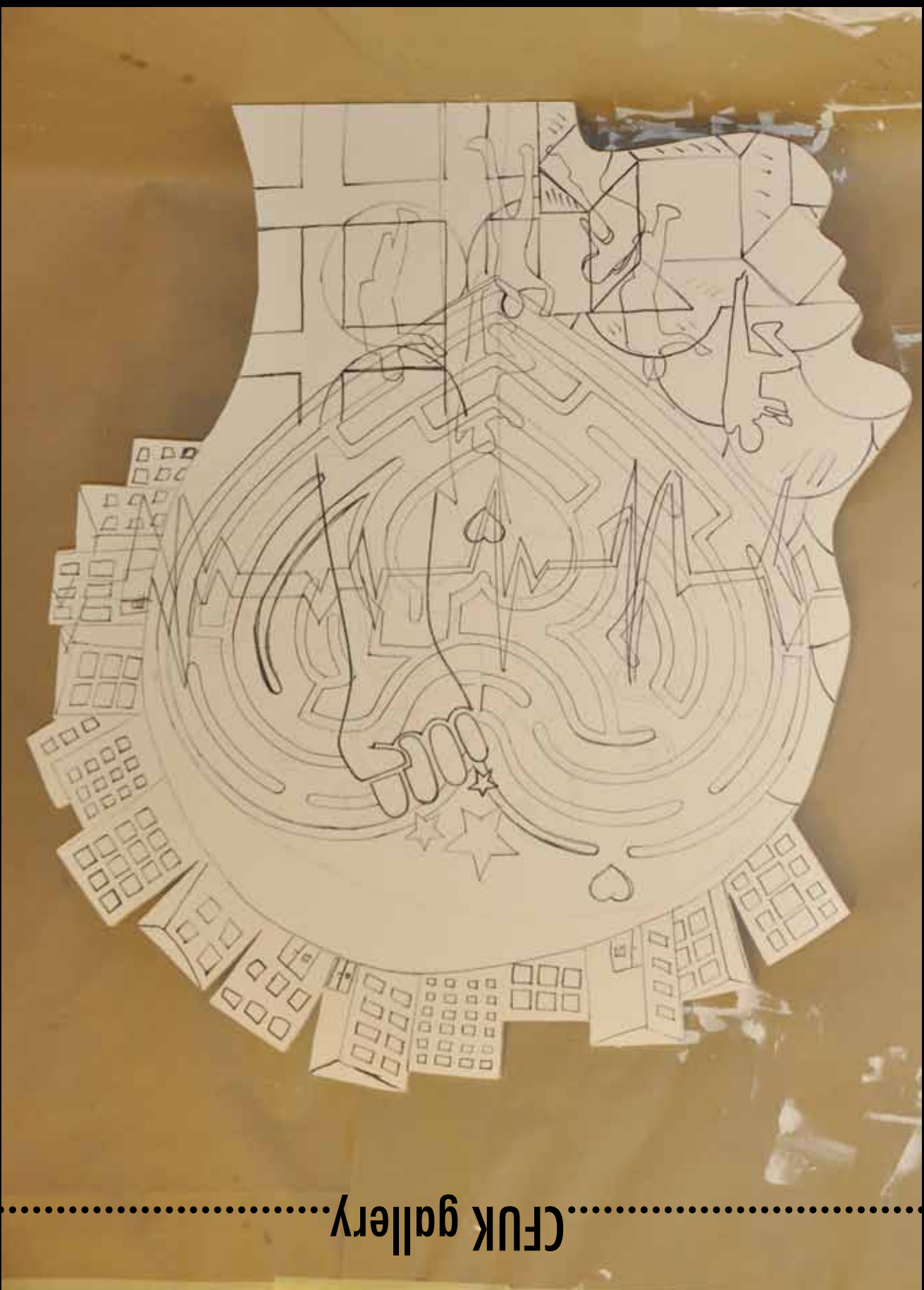

Plats: Husbyskolan

Extended Version.....

CFUK gallery.....

MaestraPeace-muralen på Women's Building i San Francisco skapades 1994 av Juana Alicia, Miranda Bergman, Edythe Boone, Susan Kell Cervantes, Meera Desai, Yvonne Littleton och Irene Perez tillsammans med många medhjälpare. Den lyfter fram kvinnors kamp och bidrag i olika tider och på olika platser.

Extended Version

CFUK gallery

Förorten i Centrum <http://www.forortenicentrum.org>

Vilka reaktioner skapar verken i stadsrummet?

- En mural vi gjorde i Husby som ställdes ut våren 2010 reagerade en del vuxna på. En dödsballe som är centrerad i bilden och en stiliserad karta över Husby som sågs som en begravningsplats gjorde att de associerade till döden. Men kan vi undvika att diskutera liv och död? Var och en tolkar och ser olika saker i muralerna.
- Samtidigt är deltagarna väldigt stolta över att se hur deras idéer växer till stora målningar. En tjej som var ganska avaktande i processen när vi jobbade blev så imponerad när hon såg den färdiga målningen, "Har vi gjort det här? Hur hann vi med allt det här?".

Samira Yousef, verksamhetsledare i Stockholm
Förorten i Centrum:s arbete med muralmålari inspireras
bland annat av traditionen från San Francisco i USA.

Vad händer i arbetet med muralmålningar?

- I arbetet med en målning sker ett slags kunskapsutbyte. Vi vill alltid skapa möten mellan förorten och innerstaden. I en process nyligen har 7:e och 8:e-klassare från Husbygårdsskolan och Tyska skolan jobbat tillsammans och skapat egna muralmålningar. De var så himla nyfikna på varandra och vill verkligen visa upp sin skola när de andra kommer på besök. Vi vill etablera direkta kontakter och det får gärna uppstå konflikter som leder till diskussion, det är ett steg mot att förstå varandra bättre.
- I en målning är det ofta det som verkligen är viktigt för deltagarna som visualiseras. Det man känner stolthet för, saker man står för och som man tror på.

#10

Extended Version

CFUK Gallery

Centrum För Urban Konst